

OBRAZ-POHYB: bezstředový soubor proměnlivých prvků, které působí a reagují jedny na druhé.

STŘED OBRAZU: rozpětí mezi pohybem obdrženým a pohybem vykonaným, akcí a reakcí (interval).

OBRAZ-VJEM: soubor prvků, které působí na nějaký střed a které se v poměru k němu proměňují.

OBRAZ-AKCE: reakce středu na soubor.

OBRAZ-AFEKCE: to, co zaujímá rozpětí mezi akcí a reakcí, to, co pohlcuje vnější akci a reaguje uvnitř.

OBRAZ-VJEM (věc)

Diciznak: termín vytvořený Peircem zejména pro označení znaku věty všeobecně. Zde užíván ve vztahu ke zvláštnímu případu „volné nepřímé promluvy“ (Pasolini). Je to vjem *v rámci* jiného vjemu. Je to statut pevného, geometrického a fyzikálního vnímání.

Reuma: nezaměňovat s Peirceovým „rhema“ (slovo). Je to vjem toho, co prochází rámem anebo co uplývá. Kapalný statut vnímání samotného.

Gram (engram nebo fotogram): nezaměňovat s fotografií. Je to genetický prvek obrazu-vjemu, neoddělitelný jako takový od jistých dynamismů (znehynění, vibrace, blikání, smyčka, opakování, zrychlení, zpomalení, atd.). Plynný statut molekulárního vnímání.

OBRAZ-AFEKCE (vlastnost nebo síla)

Ikon: užíváno Peircem k označení znaku, který odkazuje ke svému předmětu skrze vnitřní rysy (podobnost). Zde používáno k označení afektu, pokud je *vyjádřen* obličejem nebo ekvivalentem obličejem.

Kvaliznak (nebo potiznak): termín vytvořený Peircem pro označení vlastnosti, která je znakem. Zde používáno k označení afektu, pokud je *vyjádřen* (nebo předveden) v *libovolném prostoru*. Libovolný prostor je buď prostor vyprázdňený, nebo prostor, v němž připojení částí není stálé nebo nehybné.

Dividuální: to, co není ani nedělitelné, ani dělitelné, co se však dělí (nebo spojuje) měnic povahu. Je to statut entity, to jest toho, co je vyjádřeno ve výrazu.

OBRAZ-PUD (energie)

Symptom: označuje vlastnosti nebo síly vztahované k *prapůvodnímu světu* (definovanému pudy).

Fetiš: úsek vytržený pudem z reálného prostředí a odpovídající prapůvodnímu světu.

OBRAZ-AKCE (síla nebo čin)

Synznak (nebo obklopující): odpovídá Peirceovu termínu „*insignum*“. Souhrn vlastností a sil aktualizovaných v nějakém stavu věcí, a tak nadále konstituující *skutečné prostředí* okolo určitého středu, situaci ve vztahu k určitému subjektu: spirálu.

Dvojčlen [binome]: všechny formy souboje vytvářející akce jednoho nebo více subjektů v reálném prostředí.

Otisk [empreinte]: vnitřní svazek mezi situací a jednáním.

Index [indice]: užíváno Peircem k označení znaku, který odkazuje ke svému objektu faktickým svazkem. Zde užíváno k označení souboru jednání (nebo účinku jednání) v situaci, která není dána, ale pouze vyvozována, anebo která zůstává dvojnásobná a obrátitelná. V tomto smyslu rozlišujeme *indexy nedostatku* a *indexy dvojnásobnosti*: dva významy elipsy.

Vektor (nebo linie vesmíru): lomená linie, která spojuje jednotlivé body nebo významné okamžiky na vrcholu jejich intenzity. Vektorový prostor se liší od obklopujícího prostoru.

TRANSFORMAČNÍ OBRAZ (reflexe):

Figura: znak, který namísto aby odkazoval ke svému předmětu, z něj odráží jiný (*scénografický nebo výtvarný obraz*); nebo který odráží svůj vlastní předmět, ale převrací jej (*převrácený obraz*); nebo který odráží přímo svůj předmět (*diskurzivní obraz*).

MENTÁLNÍ OBRAZ (vztah):

Značka [marque]: označuje přirozené vztahy, to znamená aspekty, za nichž jsou obrazy spjaty zvykem, což umožňuje přechod od jedněch k druhým. *Odznačkování [la démarque]* označuje obraz vytržený ze svých přirozených vztahů.

Symbol: Peircem užíváno k označení znaku, který odkazuje ke svému předmětu podle nějakého zákona. Zde užíváno k označení

nositele *abstraktních vztahů*, to znamená nositele srovnání termínů nezávisle na jejich přirozených vztazích.

Opznak a audiznak [opsigne et sonsigne]: čistý zvukový a optický obraz, který ruší senzomotorické svazky, překračuje vztahy a již se nedá vyjádřit prostřednictvím pohybu, nýbrž se přímo otevírá vůči času.

Deleuzova cesta k filmu

Hledání nových výrazových prostředků filozofie bylo zahájeno Nietzsche a dnes se v něm musí pokračovat ve vztahu k některým jiným uměním, např. k divadlu a k filmu.

Gilles Deleuze (1968)¹⁾

Deleuzově práci *Film 1. Obraz-pohyb, Film 2. Obraz-čas* se dostalo obdivného přijetí jak ve frankofonních zemích, tak ve všech zemích, kde vyšly její překlady. Reda Bensmaia, profesor na Minesotské univerzitě, proslulé vysokou úrovní kulturních a literárních studií, o ní napsal: „Je to pro dějiny filozofie a dějiny filmu mimořádná událost... Jde o knihu radostné vědy a rozjásané meditace... V době, kdy mnozí hovoří o konci filmu, přichází Deleuze s jednou z nejkrásnějších úvah o životnosti a velikosti moderního filmu... Umění, které nepřestává obnovovat své výrazové prostředky..., které je uměním budoucnosti... Deleuze je obdařen silou číst dějiny filmu tak, jak se to nestalo nikdy předtím.“²⁾

V roce 1983, kdy vyšel první díl tohoto objemného dvousvazkového díla cele věnovaného filmu, byl již Gilles Deleuze po třicetileté myslitelské práci autorem dvaceti filozofických knižních titulů. V předmluvě prohlašuje, že „tato studie není historií filmu. Je to taxonomie, pokus o klasifikaci obrazů a znaků.“³⁾ Současně uvádí, že se bude často dovolávat amerického logika Ch. S. Peirce a Bergsonovy knihy *Matière et mémoire* (Hmota a paměť, 1896). Podle Bergsona vypracoval dvojici pojmů obraz-pohyb a obraz-čas, kterou využil jako základ nejen pro typologii variant kinematografických obrazů, nýbrž i pro ne vždy zcela důslednou periodizaci klasického a moderního filmu. Podle Peirce rozvinul novou sémiotickou teorii znaku přizpůsobenou filmu a podmínkám jeho zkoumání.

Deleuze byl přesvědčen, že činnost filozofa je především konstrukcí pojmů. Přitom se díval na „velké filmové autory nejen jako na partnery malířů, architektů, hudebníků, ale také myslitelů. Místo pojmů

¹⁾ G. Deleuze, *Différence et répétition*, P. U. F., Paříž 1968, str. 4.

²⁾ Magazine littéraire, č. 257, září 1988, s. 57.

³⁾ *Cinéma 1. L'image-mouvement*, Minuit, Paříž 1983, s. 7. V českém překladu zde, s. 7.

myslí obrazy-pohyby a obrazy-časy.⁴⁴⁾ Nebo jinak: „Největší filmoví kritici se stávají filozofy, když navrhnou estetiku filmu. Školením filozofy nejsou, ale stávají se jimi. To byl případ A. Bazina.“⁴⁵⁾ Deleuze se často ztotožňoval s pohledem a výpověďmi filmových tvůrců, kritiků a teoretiků, užíval také běžné termíny filmařské praxe. Postupoval tak proto, že psal o *kinematografických* obrazech jako *specifických* druzích obrazů a znaků, pro jejichž vystižení nejsou podle něho vhodné termíny a pojmy vzniklé v jiných oblastech.

Jak se Deleuze k filozoficko-filmové problematice dostal? Rozhodně neutíkal před filozofem, ani si nechťel dopřát rekreační pauzu mezi závažnějšími, ale nezáživnějšími tématy. Zájem o filozofickou konceptualizaci filmového časoprostoru vyrůstal postupně z logiky Deleuzova filozofického života i z naléhavosti těch filozofických otázek, jejichž řešení se mu zdálo možné právě studiem různých aspektů filmového dění, myšlení a poznání. Upozorníme na některé momenty z Deleuzova života, které mohly přispět k vytváření teoretických a metodologických předpokladů filozofického uvažování o filmové kultuře, a na určité myšlenky a pojmy, které se z tohoto hlediska ohlašovaly v jeho filozofických knihách.

BIOGRAFICKÉ MINIMUM

„O Deleuzově životě se neví nic,⁴⁶⁾ konstatuje André Bernold v roce 1995, několik měsíců před Deleuzovým dobrovolným odchodem ze života, pro který se stoicky rozhodl po létech těžkých chorob dýchacího ústrojí 4. listopadu 1995.

Narodil se 18. ledna 1925 v Paříži jako druhý syn v rodině inženýra. Skoro celý život bydlel se svou ženou a dvěma dětmi v 17. pařížské čtvrti Batignolles, rozkládající se mezi Montmartrem a „krásnými čtvrtěmi“ a ohraničené na jihu parkem Monceau a na severu předměstími Clichy a Levallois. V rodné čtvrti chodil do lycea, přátelil se s Michelem Tournierem a Claudem Lanzmannem. Vzpomíná, jak začal číst filozofy, žádnou určitější filozofickou otázkou se však nezabýval. Nejvýznamnějšími událostmi této doby pro něho byla válka a Oradour. Jeho bratr byl jako účastník hnutí odporu zatčen, deportován a zemřel v transportu smrti do Osvětimi.

⁴⁴⁾ Deleuzova předmluva k anglickému překladu *Cinema 1. The Movement-Image*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1986, str. IX.

⁴⁵⁾ G. Deleuze, *Pourparlers*, Minit, Paříž 1990, s. 82. Slovenský překlad *Rokovania 1972–1990*, Bratislava 1998, s. 70. Přeložil Miroslav Marcelli.

⁴⁶⁾ Le Monde 7. 11. 1995.

Celý jeho ročník byl zproštěn vojenské služby. Deleuze se nestal žákem ENS (École normale supérieure) v Ulmské ulici, kde studovala většina později nejznámějších filozofů. Zapsal si filozofická studia na Sorbonně. Jeho profesory byli Ferdinand Alquié, Georges Canguilhem, Maurice de Gandillac, Jean Hippolyte, kteří se k němu chovali velmi přátelsky. Mezi studenty dobře znal Françoise Chateleta, Michela Butora, Oliviera Revault d'Allonnes. Brzy se účastnil setkání intelektuálů se spisovateli, organizovanými na zámku La Fortelle. Tam se seznámil s Fessardem, Pierrem Klossowskim, Jacquesem Lacanem, Jeanem Paulhanem.

Vysokoškolský diplom (D. E. S.) získal v roce 1947 prací o Humovi. Vyšla v roce 1953 pod názvem *Empirisme et Subjectivité. Essai sur la nature humaine selon Hume* (Empirismus a subjektivita. Esej o lidské povaze podle Huma). Od té doby je tento esej znovu a znovu vydáván, stejně jako jeho ostatní díla.

V *Dopise přísnému kritikovi* napsal o svém tehdejší stanovisku k dějinám filozofie: „Jsem z generace, jedné z posledních generací, která byla více nebo méně sužována dějinami filozofie.“⁴⁷⁾ V *Dialogues* (Dialogy, 1977) se vyslovil velmi kriticky k univerzitní výuce dějin filozofie: „Zůstávali jsme podivně přiskřepnutí v dějinách filozofie. Prostě jsme vstupovali do Hegela, Husserla a Heideggera; vrhali jsme se jako štěňata do scholastiky ještě horší než za středověku. Naštěstí tu byl Sartre... jako jedinečná kombinace, která nám dávala dost síly, abychom snesli nové pořádky... Nebyl jsem nijak přitahován existencialismem ani fenomenologií... dějiny filozofie byly vždy ve filozofii agentem vládnoucí moci.“

Filozofické agregace dosáhl Deleuze v roce 1953. Nastoupil standardní, nenápadnou dráhu středoškolského profesora filozofie, který vyučuje směrnicemi předepsaný základní kurz. Trochu větší důraz kladl jen na Kanta. Postupně učil na lyceích v Amiens (do roku 1952), v Orléans (do roku 1955), v Paříži na lyceu Louis-le-grand (do roku 1957). Potom začala jeho univerzitní a badatelská dráha: v roce 1957 se stal asistentem dějin filozofie na Sorbonně. Alain Badiou, Deleuzův velký kritik a obdivovatel, napsal ve své nedávné knize: „Když jsem byl před čtyřiceti lety žákem ENS, věděli jsme již, že na Sorbonně je možné poslouchat Deleuzovy úžasné přednášky stejně tak o Humovi, jako např. o Nové Heloise, přednášky naprosto odlišné od všeho, co se tam kromě toho odříkávalo.“⁴⁸⁾ Od roku 1960 pracoval Deleuze v CNRS (Centre national de la recherche scientifique). V roce 1962 byl navržen na univerzitu v Clermont-Ferrand, ale ministerský předseda Pompidou

⁴⁷⁾ V pozn. 5 c. d., s. 14, slovenský překlad s. 15.

⁴⁸⁾ Alain Badiou, *Deleuze. La clameur de l'Être*, Hachette, Paříž 1997, s. 7.

proti němu prosadil Rogera Garaudyho. V roce 1964 přešel na univerzitu v Lyonu. Od roku 1969 byl profesorem na nově založené univerzitě Paříž VIII-Vincennes, později z moci úřední přestěhované do Saint-Denis. Zde učil až do odchodu do důchodu v roce 1987.

Poměrně dlouhý výčet osobností, které byly nebo se staly významnými představiteli francouzského kulturního a uměleckého života, měl jen připomenout, že i při značně uzavřeném způsobu života a při záporném vyhýbání se medializaci, se Deleuze od mládí pohyboval ve velmi širokém a různorodém okruhu tvůrčích duchů. Jako vysokoškolský pedagog byl u svých studentů velmi oblíben. Seriózním rozhovorům pro tisk a náročným a promyšleným otázkám redaktorů a odborníků se nijak nebránil, jak o tom svědčí kniha *Pourparlers* (1990), ve slovenském překladu *Rokovania* (1998), která je dobrým prvotním pramenem pro orientaci o všech stránkách Deleuzova myšlení, včetně jeho vstupů do filmové teorie.

Nedlouho před Deleuzovou smrtí vznikl pozoruhodný dokument. Claire Parentová, jeho spolupracovnice na *Dialogues*, s ním natočila v televizním cyklu *Abécédaire* (Slabikář) tři videokazety, které zachycují Deleuzovu interpretaci některých, abecedně uspořádaných základních filozofických pojmů. A koncem roku 1999 se začalo pracovat na dalším mimořádném projektu: pro internet se připravuje dvoutisícstránkový přepis Deleuzových přednášek na univerzitě Paříž VIII-Vincennes, rekonstruovaných podle jeho rukopisných příprav a podle dochovaných magnetofonových záznamů. Že by známé Foucaultovo proroctví o „století, které bude deleuzovským“, nebylo jenom provokací?

MONOGRAFICKÉ PRÁCE Z ŠEDESÁTÝCH LET

Deleuze se sám zařazuje do postsartrovské generace, do níž počítá Althussera, Derridu, Foucaulta, Chateleta, Lyotarda, Faye a Serrese. Značně se od ní odlišil již *Empirismem a subjektivitou*, pro nějž našel inspirační zdroj v britském empirismu, mimo „kontinentální“ filozofii. Nepodlehli vlivu převládající fenomenologie. Jeho empirismus nebyl pojat dogmaticky. Nešlo mu o to vracet se k otázce, zda *inteligibilní přichází ze senzibilního*. Záleželo mu na tom, aby se konkrétní bohatost smyslově vnímatelného neztratila v nějakém abstraktním principu.⁹⁾ V *Empirismu a subjektivitě* rekonstruoval celou filozofii Huma kolem konstituování subjektu na základě zkušenostních daností.¹⁰⁾ O období po vydání *Empirismu*

⁹⁾ *Dialogues* (avec Claire Parent), Flammarion, Paříž 1977, s. 68.

¹⁰⁾ Danovski v Eric Alliez (ed.), *Gilles Deleuze – la vie philosophique*, Rio de Janeiro, São Paulo 1998, s. 191.

a subjektivity řekl Deleuze několikrát, že to bylo osmiletí, o němž mnoho neví. Byla to zřejmě léta duchovní inkubace. Pro jeho profilování, zvláště pak pro směřování jeho myšlení ke kinematografické realitě, jsou velmi důležité jeho dvě stati o Bergsonovi, uveřejněné v roce 1956.

První se jmenuje *Bergson 1859–1914* a druhá *La Conception de la différence chez Bergson* (Konceptce diference u Bergsona).¹¹⁾ Deleuzův pokračovatel E. Alliez vyslovuje o těchto textech hypotézu: „Přechází se od Bergsona k Deleuzovu bergsonismu tím způsobem, že se problém diference nasazuje jako *nástroj destrukce* etablovaného bergsonismu;“ a v širší formulaci: „Půjde o to zachytit v Deleuzově *bergsonismu* vyrůstající heterogenezi jeho myšlení, jak na úrovni systému, tak na úrovni metody.“¹²⁾ Už v samotných začátcích své dráhy filozofa si Deleuze v ničem neulehčoval práci: „Neprošel jsem strukturou ani lingvistikou nebo psychoanalýzou, a dokonce ani historií, protože jsem přesvědčen, že filozofie má svou surovinu, která jí umožňuje vstupovat do vztahů s těmito disciplínami, do vztahů o to důležitějších, že jsou vnější.“¹³⁾

Důležitým mezníkem v Deleuzově životě je rok 1962. Rok setkání s Michelem Foucaultem a začátek nesmírně plodné dekády, ve které mu vycházela každým rokem závažná kniha. Jejich soubor lze rozdělit do tří skupin. V první jsou díla vyvolávající dojem, že jde o příspěvky k dějinám filozofie: *Nietzsche et la philosophie* (Nietzsche a filozofie, 1962), *La Philosophie critique de Kant* (Kantova kritická filozofie, 1963), *Le Bergsonisme* (Bergsonismus, 1966), *Spinoza, et le problème de l'expression* (Spinoza a problémy výrazu, 1968), *Spinoza, philosophie pratique* (Spinoza, praktická filozofie, 1970). Ve druhé skupině jsou publikace, v nichž filozof vstupuje do oblasti literatury a psychiatrie: *Marcel Proust et les signes* (Proust a znaky, 1964, rozšířené vydání 1970), *Présentation de Sacher-Masoch* (Prezentace Sacher-Masocha, 1967). Třetí skupinu tvoří dvě velké knihy Deleuzovy vlastní filozofie: *Différence et répétition* (Diference a opakování, 1968) a *Logique du sens* (Logika smyslu, 1969).

Z dějin filozofie od Platóna k Hegelovi si Deleuze, podobně jako Nietzsche, vybíral osobnosti, které představují velmi nekonvenční linii: jsou to autoři velmi rozdílní, jimž je společné to, že dějiny filozofie velmi narušují a že se dají jen těžko klasifikovat. Podle Gillese Chateleta

¹¹⁾ Reference o člancích uvádí Eric Alliez (ed.) ve sborníku *Gilles Deleuze. Immanence et vie*, PUF, Paříž 1998, s. 49: o *Bergson 1859–1914* in *Les philosophies célèbres* (sous la direction de Merleau-Ponty), ed. Lucien Mazedod 1956; o *La conception de la différence chez Bergson* in *Les études bergsonniennes*, IV, 1956.

¹²⁾ Tamtéž.

¹³⁾ V pozn. 5 c. d., s. 122, slovenský překlad s. 103.

vyzýval Deleuzův démon šelmy nahánějící hrůzu.¹⁴⁾ Deleuze „miluje filozofy, kteří se stavěli proti racionalistické tradici dějin filozofie“. Deleuzovy publikace této etapy mají sice formální rysy klasické historicko-filozofické pracovní metody, ve které byl vyškolen, ale interpretační postupy se velmi vzdalují zvyklostem zavedeným školskými dějinami filozofie. Přestože akademický formát zachovávají jen částečně, jsou dnes uznávány jako úvody k myšlení velkých autorů a jako jejich originální interpretace.

Mimořádný význam je přikládán práci *Nietzsche a filozofie*, třebaže se Deleuze, jak sám přiznává, k četbě Nietzscheho dostal až opožděně. Často cituje Nietzscheovu devízu „myslet znamená tvořit“ a navazuje na tradici jeho interpretace francouzskými básníky-filozofy jako G. Bataille a P. Klossowski. Teoretické motivy studie o Nietzschevi naleznou své pokračování v textech o Spinozovi i v historicky a tematicky dále sahajících originálních dílech *Diference a opakování* a *Logika smyslu*, které jsou obě, každé svým způsobem, emblémem deleuzovské filozofie.

Podle Deleuze¹⁵⁾ se ve vztazích mezi Spinozou, Nietzschem a Bergsonem „odehrávalo všechno tak, jako kdyby ‚velká identita Spinoza-Nietzsche‘, ke které ‚vše směřovalo‘, byla živena tajnější emisí skládanou ‚malou‘ identitou Bergson-Nietzsche, která tvoří základnu takto sestrojeného vitalistického trojúhelníka:

Spinoza
Bergson   Nietzsche.“

V Deleuzově vlastní filozofii nepředstavují tyto konkrétní „vlivy“ nějaké strnulé složky. Působí velmi dynamicky, neustále se obměňuje jejich recepce a reakce na nastávající události. Deleuzova pluralitní filozofie, kterou sám zval různými jmény, např. filozofií imanence, filozofií diference nebo filozofií mnohého, se vyznačuje neobyčejnou konzistencí, která se nerozpadá, ani když se jeho myšlení zabývá objekty a oblastmi tak různými, jako je klasická filozofie, literatura, psychoanalýza, politika, malířství a film. Příčiny toho lze rozpoznat např. hned v knihách o Proustovi a Sacher-Masochovi. V obou případech Deleuze studoval *režimy znaků* – a bude tak postupovat i v každé z příštích prací. Teprve později si uvědomil, že je to vždy právě režim znaků, jejich soupis a popis jejich fungování, co je nutné u každého studovaného předmětu zpracovávat.

¹⁴⁾ Gilles Chatelet, *Pour Gilles Deleuze, penseur du déclin*, in *Figures libres*, s. 495.

¹⁵⁾ V pozn. 10 c. d., s. 245; v pozn. 5 c. d., s. 14, slovenský překlad s. 16.

Francouzský „Květen 1968“ prožil Deleuze se svými lyonskými studenty. Díky Květnu byla v roce 1969 založena univerzita Paříž-Vincennes jako experimentální vysoká škola nového typu. Deleuze byl přizván F. Chateletem, aby se spolu s Lyotardem podílel na budování jejího filozofického oddělení. Mezi dalšími členy byl i Alain Badiou. Deleuze i Lyotard vedli studentské práce i v jiných odděleních, také ve velmi aktivním filmologickém oddělení univerzity.

V roce 1969 se Deleuze rovněž seznámil s radikálním psychiatrem Felixem Guattarim. Bylo to setkání osudové: „Pracoval jsem tehdy jedině s koncepty, a to ještě bázlivým způsobem. Felix mi vykládal o tom, co nazýval toužící stroje.“¹⁶⁾ Guattari se právě rozcházel s Lacanem, protože nesouhlasil s jeho pojetím nevědomí jako řeči. Kritiku lacanismu opíral Guattari i o zkušenosti ze své velmi aktivní levicové politické činnosti v padesátých a šedesátých letech.

Deleuze a Guattari se domluvili na velkorysém projektu předpokládajícím neběžný ne-autorský způsob psaní a myšlení ve dvou. Jejich cílem bylo filozoficky zachytit a komentovat aktuální dění a jeho reflexi, nové okolnosti a jevy života společnosti, její umění, vědu, mocienské a intelektuální instituce. Nechtěli o novém jenom mluvit, ale chtěli také přispět k jeho vytváření účastí v různých tehdejších „menšinových“ hnutích. Deleuze se tak dostal poprvé do přímého styku s politikou a přitom se s Guattarim dokázali navzájem neobyčejně inspirovat. Vynalézali nové nebo oživovali zapomenuté pojmy, které používali nahodilým a různě proměňovaným způsobem: tělo bez orgánů, teritorializace, molární a molekulární atd.

V roce 1972 vydali objemnou knihu politické filozofie *L'anti-Oedipe. Capitalisme et schizophrénie. Tome I.* (Anti-Oidipús. Kapitalismus a schizofrenie. Svazek I.). Kniha vyvolala velký skandál a četné polemiky, ohromný obdiv i ohlas. Měla i módní účinky a byla velkým úspěchem pro svého nakladatele. Přes svůj titul není *Anti-Oidipús* knihou nepřátelskou psychoanalýze ani marxismu, i když je někdy označován a chápán jako jejich převrácení. Je kritikou a odhalováním redukčního charakteru ortodoxní psychoanalýzy, která nevyčerpatelnou invenčností nevědomí přisuzuje jenom úzkému rodinnému kruhu, místo aby jeho působení viděla i ve vztazích k celému sociálnímu, ekonomickému a politickému prostoru.

Dvojice spolupracovala na projektu celá osmdesátá léta. Mezi jeho další plody patří i *Kafka. Pour une littérature mineure* (Kafka. Za menšinovou literaturu, 1975) a *Rhizome* (Rizoma, 1976).

¹⁶⁾ V pozn. 11 c. d., s. 79.

Program výzkumu byl ukončen monumentálním shrnutím analýz nejrůznějších rovin a oblastí v práci *Mille plateaux. Capitalisme et schizophrénie. Tome II.* (Tisíc plošin. Kapitalismus a schizofrenie. Svazek II. 1980). Autorům ale ani toto finále nestačilo. Po deseti letech se znovu spojili a vypracovali pedagogický pendant k *Tisíci plošinám*, promyšlenou konceptuální konfiguraci svých odpovědí na otázku, která je titulem díla: *Qu'est-ce que la philosophie?* (Co je filozofie?, 1991).

Pokud jde o film, soustřeďoval Deleuze pozornost k jeho studiu během sedmdesátých let jen pozvolna, i když je v *Diferenci a opakování* několik míst, např. o řadách a syntézách, s jejichž rozpracováním se znovu setkáme v obou filmových svazcích. V *Anti-Oidipovi* se mluví pouze o Chaplinově *Moderní době* a o filmu Nicholase Raye *Silnější než život*. V *Kafkovi* se zájem o film začal projevovat intenzivněji: řeč je o expresionistickém filmu, o Wellesovi a o Godardovi. O Godardovi je také rozhovor o *Třech otázkách o Šestkrát dvě* pro Cahiers du cinéma (č. 271, listopad 1976), řízený tehdy Serge Daneyem. Na Daneye se bude později Deleuze stále častěji odvolávat. K velkému posunu dojde u *Tisíce plošin*. Objev se časté reference o Ejzenštejnovi, dále o Herzogovi, Hitchcockovi, Sternbergovi, Wendersovi, D. Mannovi, úvahy o detailu a dalších problémech, které Deleuze rozvede ve filmových knihách.

FILOZOFIE, UMĚNÍ A VĚDA

Po vydání *Tisíce plošin* se Deleuze a Guattari pustili do vlastních témat. Napsali práce, které ukázaly, že dlouhodobá intelektuální symbióza spíše posílila, než aby zuniformizovala *singularitu* každého z autorů.

Deleuze se vždy zabýval otázkami nepovažovanými částí filozofické komunity za filozofické. Nyní začal intenzivně pracovat na textech o umělecké tvorbě a estetických problémech. Vycházel z přesvědčení, že filozofie není ani abstraktnější, ani nesnadnější než umělecká a vědecké formy myšlení, které jsou rovněž formami poznání, že v ní nejde o nějakou vnější reflexi jiné, cizorodé oblasti, nýbrž že je s uměním a vědou v aktivních a vnitřních vztazích: „Co mě zajímá, to jsou vztahy mezi uměním, vědou a filozofií. Žádná z těchto disciplín nemá vůči druhým nějaká privilegia, každá z nich je tvůrčí. Skutečným předmětem vědy je tvoření funkcí, skutečným předmětem umění je tvořit smyslové agregáty a předmětem filozofie je tvořit pojmy.“¹⁷⁾ A také: „To, co se může nazývat myšlením, idejemi jsou případy, které se aktualizují hned jako obraz,

¹⁷⁾ V pozn. 5 c. d., s. 168, slovenský překlad s. 139.

hned jako funkce, hned jako znak. To, co ideu realizuje, je znak.“¹⁸⁾ Pojem, agregát a funkce se mohou setkávat. Příklady toho jsou výzkumy, které vedli Rieman, Prigodine, Thom. Ve filmu postupovali podobně Bresson, Resnais, Godard.

Při studii problémů filozofie umění byl Deleuzovi východiskem pojem estetické různorodosti smyslových polí, v nichž se umělecké výtvary prezentují. Dalo se odhadnout, kterými uměleckými obrazy a znaky se bude Deleuze prioritně zabývat. O literatuře již vydal celou řadu publikací, o malířství dosud nenapsal žádný samostatný delší text. Přitom v *Tisíci plošinách* je několik úvah jak o hudbě, tak o výtvarném umění a poukazy na výtvarné jevy jsou v jeho knihách vůbec dosti časté. Výtvarníci a hudebníci patřili mezi jeho přátele, malíř Gérardu Fromangerovi doprovodil výstavní obrazovou publikaci textem *Le Froid et le chaud: Fromanger, le peintre et le modèle* (Studené a teplé: Fromanger, malíř a model, 1973). A tak celkem logicky přichází Deleuze v roce 1981 s dvousvazkovou monografií *Francis Bacon. Logique de la sensation* (Francis Bacon. Logika smyslového vjemu), v níž druhý svazek je zcela vyhrazen fotografickým reprodukcím Baconových obrazů.

Ve *Francisi Baconovi* píše Deleuze nejen o malířových plátcích, nýbrž i o problémech dějin a teorie výtvarného umění. Využívá při jejich výkladu po svém podstatné myšlenky, s nimiž přišly takové osobnosti jako Riegl, Worringer nebo Wölfflin. *Francis Bacon* je knihou, která předchází, ale zároveň v mnohém připravuje Deleuzovy texty o kinematografii, i když se zabývá více fotografií a z filmového světa se v ní objevuje jen Tati a Ejzenštejn.

O estetických problémech bude Deleuze uvažovat i po filmových knihách. Hranice mezi filozofií, uměním a vědou v nich budou stále méně zřetelné: *Foucault* (1986), *Le Plí. Leibniz et le baroque* (Záhyb. Leibniz a baroko, 1988), *Périckès et Verdi. La philosophie de François Chatelet* (Periklés a Verdi. Filozofie Françoise Chateleta, 1988), *Critique et clinique* (Kritika a klinika, 1993).

O hudbě psal Deleuze dost vzácně. M. Buydensová však ve svém eseji *Sahara. L'esthétique de Gilles Deleuze* (Sahara. Estetika Gilles Deleuze) věnuje hudbě celou kapitolu. Dozvídáme se o Deleuzově účasti na několika Boulezových hudebních experimentech a na pokusech s filmovou hudbou. Deleuze v dopise-předmluvě Buydensové poděkoval a připojil poznámku, „že mu dodala chuť více o hudbě psát“.

Knihy o Foucaultovi, Leibnizovi a Chateletovi mohou vzbuzovat dojem, že se Deleuze vrátil k psaní filozofických portrétů. To už však nebylo možné. Jeho vlastní filozofické myšlení nabylo natolik vrchu, že

¹⁸⁾ Tamtéž, s. 169, slovenský překlad s. 141.

ve *Foucaultovi* dochází k amalgamací Deleuzovy a Foucaultovy filozofie. Tato práce našla své pokračování v knize s foucaultovským pojmem v titulu: *Záhyb. Leibniz a baroko*. Jde o knihu velké filozofické síly, v níž se při sledování souběžnosti mezi Leibnizovým učením a myšlenkovou náplní baroka dále rozpadávají hranice mezi disciplínami.

DELEUZŮV FILMOVÝ BERGSONISMUS

Deleuze se pustil do důkladné analýzy filmu jako *filozofického* předmětu, až když ho k tomu donutily filozofické problémy, na kterých pracoval, a když už byla situace kinematografie a jejího poznávání na vstup filozofie připravenější. Nešlo přitom o aplikaci filozofických metod na film, o formulování klasických otázek filozofie ve shodě s tím, jak vystupují nebo jsou obsaženy ve filmu. Deleuze chtěl zkoumat kinematografii, její tendence, výtvořiny filmařů *kriticky a klinicky jako případy*, na nichž znovu vyzkouší pojmy a postupy, které dosud vypracoval, nebo je podle potřeby pozmění a nově rozvine: chtěl např. ve filmu jako zvláštním výrazovém prostředku uplatnit paradoxní ustavování významu, s nímž experimentoval v *Logice smyslu*.

Znamenalo to vystavit se myšlenkové rozmanitosti a bohatství světa filmu. Nezamýšlel produkovat sám filmové myšlení, ale konfrontovat se s konceptuálně zpracovanými díly velkých režisérů a neztrácet se přitom v debatách o jejich hodnotách. V úvodu k anglickému vydání knihy *Film 1. Obraz-pohyb* Deleuze napsal, že mluví jen o mistrovských dílech, na něž se neaplikuje žádná hierarchie hodnot. Cinofilská hlediska, založená na intenzitě prožitku, prioritě mínění, přímém kritickém postoji mohou někdy pociťovat jako rozpor mistrné plastické popisy filmů na straně jedné, a nekonkrétnost – ve skutečnosti jen zdánlivou – kombinačních her s pojmy na straně druhé.¹⁹⁾ Jean-Luc Nancy, filozof k takovému posouzení zvlášť povoláný, hovoří o vztahu Deleuze k filmu takto: „Deleuzův zájem o film není nějakým přívěskem k jeho dílu: je v ohnisku, v samotném principu projekce tohoto myšlení. Je to myšlení jako kinematografie ve smyslu specifického řádu a ekranu, určité jedinečné roviny prezentace, konstrukce a dramatizace pojmů (samo slovo ‚pojem‘ znamená pro Deleuze *mis-en-cinéma*).“²⁰⁾

Proč se stal hlavním inspirátorem Deleuzova psaní o filmu Henri Bergson? Protože jako první vytvořil pojmy, které byly po deleuzovské interpretaci vhodnými nástroji pro filozofické zkoumání filmu.

¹⁹⁾ V pozn. 8 c. d., s. 28–29.

²⁰⁾ V pozn. 10 c. d., s. 116.

Philippe Mengue, který vypracoval příručku rozborů hlavních Deleuzových prací, sestavil velmi systematické rezumé také o *Obrazu-pohybu*. Sledujme některé z hlavních bodů jeho komentáře.²¹⁾ Deleuze se postavil proti Platónovi a rehabilitoval simulakra a fantazmata. Obraz měl pro něho vždy statut znaku. I ve filmu jsou obrazy znaky. Dělat filozofii filmu implikuje vynalézání specifických pojmů, které je třeba konstruovat, protože ve filmu nejsou dány. Přitom se pojmy nemohou formovat tak, že se aplikuje teorie, která se ustavila jinde. Složky kinematografického obrazu netvoří nějaký jazyk nebo určitou řeč. Kinematografie není také univerzálním či primitivním jazykem. Je to systém prelingvistických obrazů a znaků. Proto není Deleuzova studie dějinami filmu, ale esejem o klasifikaci obrazů a znaků. Deleuzův pojem obrazu-pohybu je založen na identitě, kterou ustavil Bergson mezi hmotou, pohybem a obrazem. Odtud pak postupoval Deleuze dál, vytvořil pojem tří základních úrovní kinematografie, tří variant obrazu-pohybu, rozvinul Bergsonovo myšlení o času jako koexistenci všech úrovní trvání, a tak se dostal ke koncipování obrazu-času.

Deleuze neopomenul Bergsona kritizovat za to, že nerozpoznal, jak tyto pojmy reflektují to, co se paralelně odehrávalo v oblasti filozofie a filmu a co vedlo k analogickým, na sobě nezávislým výzkumům. Deleuze poukázal na nesprávnosti, kterých se Bergson dopustil v *L'évolution créatrice* (Vývoj tvořivý, 1907, česky 1919), když obviňoval kinematografii, že chce podle věčné iluze znovu sestavovat pohyb na základě nehybnosti, fixních řezů a momentních snímků. Zároveň však právě v Bergsonově předchozí práci *Matière et mémoire* odkryl Deleuze to, co pro svůj filmový projekt potřeboval. Prohlašoval ji za geniální, v dějinách filozofie jedinečnou knihu. V Bergsonově formulaci pojmu obraz-pohyb viděl anticipaci dnešní kinematografie.

Bergsonem vytvořené nebo podněcené pojmy se staly Deleuzovi podkladem pro další klasifikační práci. Pojmová dvojice obraz-pohyb a obraz-čas umožnila rozlišit dvě základní formy kinematografického obrazu. Rozbor širokého korpusu filmů stvrdil funkčnost zavedení této diferenciace.

Deleuze navrhl spojit, a to vždy s určitou volností, obraz-pohyb s organickým režimem znaků, s klasickým a narativním filmem, a obraz-čas s krystalovým režimem znaků a s moderním filmem.

Toto taxonomické schéma určilo Deleuzovi osnovu a prezentaci celé jeho monografie. Svazek *Obraz-pohyb* začíná komentářem k Bergsonovým tezím o pohybu, v podání dosti stroze teoretickém, i když obohaceném a konkretizovaném řadou filmových odkazů. V následujících

²¹⁾ Philippe Mengue, *Gilles Deleuze ou le système du multiple*, Kimé, Paříž 1994.

dvou kapitolách přichází hned s filmově velmi živou *ontologickou* korespondencí mezi třemi úrovněmi bytí (soubor – pohyb – Vše/celek) a třemi úrovněmi nebo postupy, které tvoří pružnou armaturu kinematografické skladby (rámování – záběr – montáž). Ve druhé a třetí kapitole se ocitáme rázem uprostřed živého filmového světa a jeho historie. Podobně je tomu i s druhým komentářem o diferenciaci Bergsonova obrazu-pohybu a jeho variantách (4. kapitola). Pokračováním až do konce svazku je řešitelce autonomních kapitol o jednotlivých druzích a aspektech kinematografických obrazů-pohybů. Popisy a rozborů filmů, filmových autorů, směrů a „škol“, které pro každou kapitolu Deleuze připravil, ukazují plodnost jeho hypotézy o specifičnosti filmového obrazu a nosnost jeho tvrzení, že soubory realizovaných variant obrazu-pohybu konstituují dohromady celé pole klasického filmu.

Deleuze vymezil tři hlavní typy obrazu-pohybu: obraz-vjem, obraz-afekce a obraz-akce, tzn. obrazy, které přijímají pohyby (obrazy-vjemy), obrazy, které provádějí pohyby (obrazy-akce), a obrazy, kde pohyb přestává být pohybem a stává se výrazem (obraz-afekce). Vedle těchto hlavních druhů obrazů-pohybů zavedl Deleuze v prvním svazku další dva druhy: obraz-pud a obraz-vztah, protože se mu to zdálo potřebné a účelné pro zvládnutí problematiky, kterou chtěl řešit.

Ve druhém svazku se při stanovení typů obrazu-času s praktickými jejich rozšiřování také setkáme. *Obraz-čas* je věnován taxonomii obrazu-času, vztahům mezi obrazem-časem a obrazem-pohybem, příčinám a následkům rozpadu obrazu-pohybu a jím vyvolaným nástupem obrazu *krystalového*.

Film 1. Obraz-pohyb a *Film 2. Obraz-čas* představují jeden celek, jehož kapitoly, podkapitoly, profily velkých filmových osobností i filozofické synopse významných filmů se ovšem dají číst i na přeskáčku a zcela samostatně. Pro partie, které vyžadují soustředěnější studium, si čtenáři jistě najdou způsob, který bude jejich četbě a interpretaci vyhovovat nejlépe.

PŘEMYSL MAYDL

Překladatelská poznámka

Kniha Gillesse Deleuze *Film 1. Obraz-pohyb* vyšla poprvé ve Francii v roce 1983 jako první díl dvousvazkové studie o filmu (druhý díl *Film 2. Obraz-čas* vyšel 1985). O této knize Deleuze prohlásil v rozhovoru pro *Cahiers du cinéma* (č. 352, říjen 1983), že jde „o klasifikaci obrazů a jim odpovídajících znaků“, o určitou taxonomii filmových znaků. Tuto taxonomii se Deleuze ve své knize pokouší vytvořit jednak veden svým vymezením filozofie jako „tvoření pojmů“, jednak inspirován Bergsonovými analýzami, především z *L'évolution créatrice* (Vývoj tvořivý) a *Matière et mémoire* (Hmota a paměť), a pracemi Charlese S. Peirce o sémiologii, v nichž se pokoušel podat obecnou klasifikaci znaků. Pro terminologii českého překladu z toho vyplývají následující závěry.

1. *Odborná filmová terminologie*: existuje zde několik pojmů, jejichž významové pole se v češtině a ve francouzštině zcela nepřekrývají. Především je to *découpage*, což jsme přeložili většinou jako „rozzáběrování“, případně i fonetickým prepisem v praxi užívaným („dekupáz“), v některých případech volněji jako „stříh“. Dalším termínem je *plan*, což je nejčastěji překládáno jako „záběr“, ale v některých případech též „plán“ či „rovina“. Ještě je třeba uvést termín *raccord*, který překládáme jako „připojení“, tedy stříhový přechod z jednoho záběru do jiného. Nejproblematičtějším pojmem filmové terminologie byl však francouzský termín *photogramme*, který převádíme do češtiny jako „fotogram“. Deleuze tu má na mysli celek, který je tvořen jednak filmovým okénkem v jeho technickém smyslu (právě tak se obvykle překládá do češtiny a tak je chápán pojem fotogram), ale rovněž obrazem, který je v tomto jednom okénku obsažen, tedy vlastně fotografií.

2. *Filozofická terminologie*: zde byl největší problém v zachycení Deleuzem přísně dodržovaného rozlišení mezi *le tout* a *ensemble*. *Le tout* překládáme většinou jako „Vše“, čímž má být zdůrazněna nejen celkovost tohoto pojmu, ale především otevřenost, neohraničenost takového celku. V některých případech se ovšem nevyhneme překladu slovem „celek“, zejména tam, kde Deleuze odkazuje k Bergsonovi, u něhož se v českých překladech již tento pojem vžil. Termín *ensemble* překládáme výrazem „soubor“, tedy uzavřená, ucelená množina; pouze v určitém kontextu, kdy je kladen důraz právě na celkovost, je přeložen jako „celek“. Jisté obtíže s sebou nese i pojem *quelconque*, překládaný jako „libovolný“, případně „jakýkoli“ či „kterýkoli“. Deleuzovým zámerem je zcela se zde vyhnout determinovanosti, ke které český pojem

„libovolný“ v jistém smyslu poukazuje (jako k nějaké „vůli“). Termín „jakýkoli“, který by se zdál být v tomto směru vhodnější, nebylo ovšem možné ze stylistického hlediska užívat ve všech případech.

Je třeba připomenout, že právě na úrovni filozofických termínů se plně projevuje Deleuzova snaha vytvářet nové pojmy. Většina z nich je tvořena skládáním slov (jako už sám podtitul knihy *L'image-mouvement*). V těchto pojmech (*image-perception*, *image-action*, *image-affection* atd.) jde o to, že složením dvou termínů vzniká jejich ekvivalentní složenina, kterou není možné vyjádřit spojením substantiva a adjektiva (tedy „Obraz-pohyb“ a nikoli „pohyblivý obraz“ či „zobrazující pohyb“), kde je vždy jedna část složeniny privilegována ve vztahu k druhé. Všechny tyto novotvary překládáme v souladu s Deleuzem jako složené tvary dvou substantiv se spojovníkem (srov. např. Glosář na konci knihy).

3. *Sémiologická terminologie*: tu tvoří zcela zvláštní případy, kdy Deleuze pro vyjádření znakového charakteru filmových obrazů užívá termíny odvozené od poměrně souvislé klasifikace Peircovy. Jednak je to pojem *reume*, překládáno jako „reuma“, který staví Deleuze do protikladu k Peircovu *rhema* (srov. kapitola 5, pozn. 13); dále jsou to pojmy jako *dicisigne*, *qualisigne*, *potisigne* podle Peircova *dicisign* atd., které překládáme „diciznak“, „kvaliznak“, „potiznak“, a podle tohoto vzoru utvářené další Deleuzovy novotvary *opsigne*, *sonsigne*, jež jsou přeloženy analogicky jako „opznak“ a „audiznak“ (srov. Glosář na konci knihy). Specifické místo zde má pojem *synsigne*, česky „synznak“, který je odvozen z Peircova *sinsign* (srov. kapitola 9, pozn. 2).

U některých dalších termínů, kde si český překlad vyžádal poněkud volnější opis, nebo tam, kde je to nutné pro odlišení v kontextu, je v hranatých závorkách uveden i francouzský ekvivalent. Jedna nepřeložitelná slovní hříčka je vysvětlena v dodatečné poznámce.

ČESTMÍR PELIKÁN

Ediční poznámka

K obtížím popsáním v Překladačské poznámce, které stály v pozadí českého vydání knihy Gillesse Deleuze *Film 1. Obraz-pohyb* v Knihovně Iluminace Národního filmového archivu, je třeba připočíst i nesnáze faktografické, jaké představuje především *dešifrace autorem uváděných filmových titulů*. Deleuze cituje filmy převážně pod jejich francouzskými názvy, často zcela nezávisle utvořenými, aniž by k nim připojoval název originální, což někdy téměř znemožňuje je identifikovat, zvláště pokud se u nás příslušný film ani nepromítal či není aspoň popsán v literatuře. Přesto jsme se o to pokusili a nadto se v duchu zavedených tradic snažíme způsobem první citace názvu toho kterého snímku odlišit, zda byl film u nás uveden v distribuci, v televizi a na videu či nikoli (v prvním případě se nejdříve uvádí český název a za ním v závorce originální, v druhém případě je pořadí opačné). Při dalších odkazech na film se pak už uvádí jen jeho název citovaný jako první, a to v *kurzivě*.

Základním východiskem pro znění českých názvů byly zejména tyto filmografické příručky: Jaroslav Brož – Myrtil Frída, *666 profilů zahraničních režisérů (A–Z)*, Československý filmový ústav, Praha 1977; Milan Líčka – Vítězslav Rohan, *Stručný přehled tvorby 250 zahraničních režisérů*, Profil, Ostrava 1988; *Encyklopédia filmu*, Vydavateľstvo Obzor, Bratislava 1993 (ta v samostatném dodatku uvádí slovenské i české názvy „zahraničních filmů uvedených v česko-slovenské distribuci“). Z časopi-seckých zdrojů čerpáme v první řadě z jednotlivých ročníků Filmového přehledu vydávaného Národním filmovým archivem, ze zdrojů ostatních z elektronické filmografické databáze téže instituce.

Přesto nepanuje v uváděných názvech úplná jednota: některé původně jen orientační překlady názvů byly při pozdější distribuci nahrazeny jinými, naopak názvy filmů u nás neuvedených se mohou vyskytovat i pod několika variantami překladů. V obou těchto případech se přikláníme k frekventovanějšímu znění, tam kde český překlad z nejrůznějších důvodů neexistuje vůbec (*L'Atalante*, *Turksib*, *Pacific 231*, *Momentum*, *La région centrale*), uvádíme jen originální titul. V jednom případě (na str. 125, na konci závorky, v níž se odkazuje na Bergmanovy filmy *Hanba* a *Hadí vejce*) citovaný titul zcela vypouštíme: údajný další Bergmanův film s francouzským názvem *La peur* (viz Jean Tulard, *Guide des Films I, II*, Éditions Robert Laffont, Paris 1990) je ve skutečnosti snímek Roberta Rosselliniho z roku 1954 známý pod názvy *La paura* a *Angst* (Strach).

S citací názvů filmů souvisí i *použití hranatých závorek* v textu. Kromě případu uvedeného v Překladatelské poznámce (citace francouzských ekvivalentů překladu některých termínů) je používáme i tam, kde Deleuze – a to velmi často – na film odkazuje uprostřed textu v závorce. Při první citaci obou námi doplněných názvů v takovém případě uvnitř kulaté závorky oddělujeme ten druhý závorkami hranatými. Třetí případ použití hranatých závorek je ten, kdy autor sám vkládá na několika místech do citací své doplňky, čtvrtý když do textu či poznámek vsunujeme nutné doplňky, vysvětlivky a odkazy na české prameny.

Úzu Knihovny Illuminace se poněkud vymyká i Deleuzovo *pojetí poznámkového aparátu*. Přesto je jeho způsob citací většinou respektován – jednak je součástí osobitého autorského stylu, jednak by jeho jiné než formální úpravy protáhly vydání knihy na ještě delší dobu. Pokud byly do poznámek vloženy odkazy na zjištěné české překlady citovaných textů, je vždycky zřejmé, kde začíná a kde končí slovo autorovo.

Oproti francouzskému originálu, obsahujícímu pouze *výběrový rejstřík jmen* filmových tvůrců, a to pro *Film 1. Obraz-pohyb* i *Film 2. Obraz-čas* společně až ve druhém svazku, připojujeme už ke svazku prvnímu nejen *úplný rejstřík jmen, ale navíc i filmů*, aby kniha mohla čtenářům dostatečně a zcela samostatně sloužit ještě před vydáním překladu svého pokračování. Domníváme se, že také tím vycházíme vstříc slovům samotného Gillese Deleuze, že „jistým způsobem jsou to skutečně dějiny filmu, ale „přirozené dějiny““ (v rozhovoru s Pascalem Bonitzerem a Jeanem Narbonim, Cahiers du Cinéma, č. 352, říjen 1983). V rozporu s tím nejsou snad ani slova, kterými původně Deleuze svůj rejstřík jmen uvedl: „Tato kniha není historií filmu – mnoho autorů zde chybí, včetně těch největších. Ti, kteří jsou citováni, jsou často citováni pouze kvůli dílčí analýze, či dokonce jen pro jedinou narážku, za podmínky, že tato analýza či narážka byla nutná v určitém kontextu, že poskytovala určité reference nebo byla vhodná pro rozvinutí daného problému. Naopak v každém případě, kdy je analyzováno celé dílo nějakého autora nebo jeho podstatná část, je odkaz na příslušné stránky uveden kurzivou.“ Toto poslední autorovo ustanovení z ryze faktografických důvodů nerespektujeme: náš rejstřík uvádí všechna jména z textu i poznámek, kde se Deleuze tomu či onomu tvůrci věnuje širěji, je patrné ze stránkového rozpětí.

JAN LUKEŠ

Knížní vydání prací Gillese Deleuze v českých a slovenských překladech

Podľa čoho rozpoznáme štrukturalizmus?

Archa, Bratislava 1993, edice Filozofia do vrečka, sv. 4, 55 stran. Z francouzského originálu *A quoi reconnait on le structuralisme?* (In: François Chatelet, *La philosophie au XX. siècle*, Librairie Hachette, Paris 1974) přeložil Miroslav Marcelli.

Foucault

Herrmann & synové, Praha 1996, 192 stran. Z francouzského originálu *Foucault* (Édition de Minuit, Paris 1986), přeložil Čestmír Pelikán.

Rokovania 1972–1990

Archa, Bratislava 1998, edice Filozofia do vrečka, sv. 39, 202 stran. Z francouzského originálu *Pourparlers* (Édition de Minuit, Paris 1990), přeložil Miroslav Marcelli.

Proust a znaky

Herrmann & synové, Praha 1999, 208 stran. Z francouzského originálu *Proust et les signes* (P. U. F., Paris 1996), přeložil Josef Hrdlička.

Rejstřík jmen

Rejstřík obsahuje jména skutečných osob ze všech oddílů knihy, včetně poznámek, s výjimkou jmen, která jsou součástí názvů filmů a nakladatelství či která jsou v daném kontextu jmény filmových postav. Jména identifikovaná jako ženská uvádíme v přechýlené podobě, a to i tehdy, jsou-li (zejména v poznámkách) citována nepřechýlená. Kde u příjmení chybí křestní jméno, nepodařilo se jej zjistit.

Abramov, Nikolaj 104	Bellour, Raymond 38
Agel, Henri 176	Belson, Jordan 107
Alliez, Eric 260, 261	Benayoun, Robert 201, 207
Althusser, Louis 260	Bensmaia, Reda 257
Altman, Robert 22, 243–245, 247, 252	Bergman, Ingmar 115, 118, 123–125, 128, 130, 146, 147, 271
Alquié, Ferdinand 259	Bergmanová, Ingrid 249
Amengual, Barthélemy 52, 56, 59, 102	Bergson, Henri 7, 9–11, 13, 15–20, 28, 32, 34, 35, 38, 42, 74–82, 85, 89, 95, 108, 110, 144, 188, 220, 257, 261, 262, 266–268
Anderssonová, Bibi 128	Berkeley, George 86
Annaud, Jean-Jacques 153	Bernold, André 258
Antonioni, Michelangelo 22, 23, 29, 96, 146, 147	Biran, Maine de 122
Aslanová, Odette 190	Blake, William 246
Astaire, Fred 15	Blanchot, Maurice 127, 132
Augé, Pascal 135, 149	Boetticher, Budd 199, 200
Bacon, Francis 166, 265	Bokanowská, Hélène 228
Badiou, Alain 259, 263	Bonitzer, Pascal 26, 28, 40, 49, 132, 136, 146, 272
Bachtin, Michail 94	Borzage, Frank 117
Baker, Stanley 166	Boulez, Pierre 265
Balázs, Béla 119, 120, 127, 137	Bourget, Jean-Loup 198
Bamberger, Jean-Pierre 101	Bouvier, Michel 25, 70, 71, 138
Barsacq, André 59	Brakhage, Stan 107
Bataille, Georges 262	Breer, Robert 108
Bava, Mario 158	
Bazin, André 26, 27, 35, 36, 39, 40, 184, 204, 205, 238, 258	
Beckett, Samuel 86–88, 124	

Bresson, Robert 26, 132–135,
139–143, 265
Brož, Jaroslav 271
Buñuel, Luis 153, 155–162, 166,
167, 169
Burch, Noël 23, 27, 28, 37, 59,
61, 62, 99, 172, 183, 229, 242
Butor, Michel 161, 259
Buydensová, Mireille 265

Canguilhem, Georges 221, 259
Carcassonne, Philippe 244
Carrère, Emmanuel 220
Carroll, Lewis 238
Caruso, Enrico 219
Cassavetes, John 148, 149, 243,
244
Castaneda, Carlos 108
Cèbe, Gilles 244
Cendrars, Blaise 64
Cézanne, Paul 103, 107
Ciment, Michel 160, 167, 191,
198
Clair, René 56, 58, 59, 64, 105
Clouzot, Henri-Georges 113
Coleridge, Samuel Taylor 246
Comolli, Jean-Louis 182, 242
Conrad, Tony 108
Coppola, Francis Ford 246
Corneille, Pierre 227
Courthial, Michel 126, 129
Cuel, François 244

Daney, Serge 148, 264
Danovski, Déborah 260
Daria, Sophie 64
Daves, Delmer 201
De Mille, Cecil Blount 179, 180,
182, 186
De Sica, Vittorio 249
Decaux, Emmanuel 198
Delaunay, Robert 60, 64, 65

Deledalle, Gérard 121, 122
Deleuze, Gilles 245, 257–273
Deleuzeová, Fanny 87
Delluc, Louis 58, 242
Delon, Alain 168
Demonsablon, Philippe 201
Derrida, Jacques 260
Descartes, René 12, 60, 111,
112, 136
Devillers, Michel 148, 198, 249
Dickens, Charles 46, 114
Dickson, W. K. L. 13
Dmytryk, Edward 191
Domeyne, Pierre 163
Dort, Bernard 177
Dos Passos, John Roderigo 93,
245
Dostojevskij, Fjodor Michajlovič
224
Douchet, Jean 146, 237, 238
Dovženko, Alexandr Petrovič 52,
53, 120, 214
Dreyer, Carl Theodor 23, 24, 26,
29, 40, 41, 90, 91, 131–136,
139–144, 236
Drouzy, Maurice 29, 155, 159,
162
Dufrenne, Mikel 123
Dulacová, Germaine 58, 242
Dupont, Ewald André 65, 93, 98
Durasová, Marguerite 40, 150

Edison, Thomas Alva 13
Einstein, Albert 78, 79
Eisnerová, Lotte 24, 67–69, 98,
138, 196
Ejzenštejn, Sergej Michajlovič
13, 14, 23, 24, 41, 42, 45–55,
57, 59, 69, 72, 91, 106, 110,
112–115, 120, 121, 129, 144,
180, 181, 183, 186, 212,
214–218, 223, 264, 265

Empedoklés z Akragantu 152,
155
Epstein, Jean 35, 36, 55, 57, 58,
60, 62, 64, 92, 98, 99, 100,
104, 120
Escoubasová, Eliane 65, 69
Estève, Michel 133, 134, 140,
226
Eustache, Jean 251
Eyquem, Olivier 198

Falconettiová, Renée 128
Fassbinder, Rainer Werner 148
Fay, Jean-Pierre 260
Fellini, Federico 92, 249
Ferreri, Marco 156
Ferro, Marc 182
Fessard, P. 259
Feuillade, Louis 39
Fields, W. C. 185
Fieschi, Jacques 43, 115, 193,
198, 244
Fisher, Terence 138, 156, 157
Fischerová, Viola 125
Fitzgerald, Francis Scott 175
Flaherty, Robert 173, 174, 196
Flaubert, Gustave 155
Fonda, Peter 244
Fontanier, Pierre 217, 218
Ford, John 24, 176–179, 183,
186, 189, 197, 198, 212
Foucault, Michel 260, 261, 265,
266, 273
Fromanger, Gérard 265
Frýda, Myrtil 271
Fryš, Miloš 26, 134
Fuller, Samuel 163, 188, 189

Galilei, Galileo 12
Gance, Abel 23, 35, 55, 57,
59–64, 92, 99, 106
Gandillac, Maurice de 259

Garaudy, Roger 260
Garbo, Greta 128
Gardnerová, Ava 163
Gaulle, Charles de 248
Gehr, Ernie 108
Genet, Jean 166
Godard, Jean-Luc 23, 40, 96,
145, 148, 199, 200, 229, 250,
251, 252, 264, 265
Goethe, Johann Wolfgang von 65,
69, 71, 116, 117, 141, 234
Gogh, Vincent van 146
Goldberg, Rub 211
Goléa, Antoine 64
Gramsci, Antonio 170
Grémillon, Jean 55–57, 59, 60,
99–101
Grierson, John 196
Griffith, David Wark 23, 24, 37,
39, 42–46, 48–51, 54, 55, 67,
69, 90, 112–115, 119, 120,
144, 179–181, 183, 207, 224
Guattari, Felix 263, 264

Halperin, Victor Hugo 68
Hammett, Samuel Dashiell 196
Hardy, Oliver 234
Hardy, Thomas 169
Hawks, Howard 175, 176, 182,
196–200, 212, 218, 252
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich
177, 259, 261
Heidegger, Martin 19, 259
Henry, Michel 164
Herzog, Werner 218–221, 264
Hippolyte, Jean 259
Hitchcock, Alfred 22, 26, 27, 29,
31–33, 40, 235–241, 252, 264
Hitler, Adolf 205
Holata, Ladislav 94
Hopper, Dennis 244
Horváth, Štefan 120

Hrdlička, Josef 273
 Hume, David 233, 259, 260
 Husserl, Edmund 74, 259
 Huston, John 176, 196
 Huysmans, Joris-Karl 159

Chabrol, Claude 40, 235–238,
 250, 252
 Chaplin, Charles Spencer 15,
 184, 192, 194, 202–210, 218,
 234, 264
 Chatelet, François 259, 260, 263,
 265, 273
 Chatelet, Gilles 261, 262
 Cheng, François 222

Illich, Ivan 210
 Ince, Thomas Harper 176, 177
 Ivens, Joris 136

Jacobs, Henry 107, 108
 Jakobson, Roman 22
 Jakovlenko, Boris 38
 Jonesová, Jennifer 164
 Jourdat, Alain 226

Kafka, Franz 32, 124, 125, 263,
 264
 Kandinskij, Vasilij 71
 Kané, Pascal 246
 Kant, Immanuel 61, 64, 70, 105,
 217, 259, 261
 Kazan, Elia 165, 187–189, 191
 Keaton, Buster 86, 180,
 206–211, 234
 Kepler, Johannes 12
 Kierkegaard, Sören 139–143, 161
 King, Henry 164
 King, Norman 64
 Kleist, Heinrich von 97
 Klossowski, Pierre 259, 262
 Knight, Arthur 15

Kohoutová, Marie 127
 Krejčí, Jan 180
 Kulešov, Lev 136
 Kurosawa, Akira 33, 223–228,
 231
 Kurz, Rudolf 68

Lacan, Jacques 259, 263
 Laffay, Albert 75
 Landow, George 108, 109
 Lang, Fritz 24, 65, 66, 68, 71,
 90, 116, 155, 171, 172, 176,
 183, 185, 196, 246
 Langdon, Harry 234
 Langlois, Henri 99
 Lanzmann, Claude 258
 Lara, Philippe de 149, 244
 Lardeau, Yann 43
 Latilová Le Dantec, Mireille 59,
 204, 205
 Laurel, Stan 234
 Lautman, Albert 222
 Lawrence, David Herbert 247
 Le Brun, Charles 111, 112
 Le Roy, Mervyn 24
 Ledieu, Christian 201
 Leenhardt, Roger 128
 Léger, Fernand 36, 57, 59
 Legrand, Gérard 198
 Leibniz, Gottfried Wilhelm 12,
 265, 266
 Lequier, Louis 142
 Leutrat, Jean-Louis 25, 70, 71,
 138
 Lewin, Albert E. 92, 164
 Lewton, Val 139
 L'Herbier, Marcel 37, 55, 57, 59,
 62, 64, 68, 92, 93, 99, 242
 L'Herminier, Pierre 34, 61, 63,
 128
 Líčka, Milan 271
 Lincoln, Abraham 179

Linné, Carl 7
 Lloyd, Harold 203
 London, Jack 175, 178, 179
 Losey, Joseph 158, 166–170
 Lourcelles, Jacques 189
 Lubitsch, Ernst 25, 90, 92,
 192–196, 233
 Lukács, György 177
 Lumet, Sidney 148, 149, 244,
 245, 247
 Lumière, Louis 13, 15
 Lyotard, Jean-François 260, 263

Magny, Claude-Edmonde 245
 Maldiney, Henri 222
 Malle, Louis 139
 Mankiewicz, Joseph Leopold 164
 Mann, Anthony 90, 199–201
 Mann, Daniel 264
 Maraval, P. 244
 Marcelli, Miroslav 258, 273
 Marcorelles, Louis 107
 Marey, Etienne-Jules 13, 15
 Marion, Denis 124
 Markopoulos, Gregory 108
 Martelli, Luigi 224
 Marx, Groucho 234, 235
 Marx, Harpo 234, 235
 Marx, Chico 234, 235
 Marxové, bři 234, 235, 252
 Masson, Alain 198
 Maupassant, Guy de 163, 213
 Mazedod, Lucien 261
 Mendělejev, Dmitrij Ivanovič 7
 Mengue, Philippe 267
 Merleau-Ponty, Maurice 74, 75,
 187, 261
 Messiaen, Olivier 64
 Metz, Christian 38
 Michelsonová, Annette 58, 105
 Miller, Arthur 169
 Miller, Henri 227

Minnelli, Vincente 145, 146, 164
 Mitry, Jean 15, 25, 34, 38, 39,
 52, 58, 93, 99, 103, 154, 176,
 177, 241, 242
 Mizoguči, Kendži 227–231
 Mizubajaši, Akira 223
 Monet, Claude 56
 Murnau, Friedrich Wilhelm 24,
 32, 34, 37, 65–67, 69–71, 93,
 116, 138, 155, 196, 219
 Muybridge, Eadward James 13

Nancy, Jean-Luc 266
 Narboni, Jean 27, 41, 148, 235,
 272
 Newton, Isaac 12
 Nietzsche, Friedrich 142, 180,
 181, 261, 262
 Novosad, František 94

Ollier, Claude 23, 29, 117, 145,
 251
 Oliveira, Manoel de 129
 Ozu, Jasudžiro 22, 26, 228

Pabst, Georg Wilhelm 65, 66,
 113, 114, 130, 155, 171, 176
 Pacvoň, Michal 127
 Palek, Bohumil 89, 172, 232
 Parentová, Claire 260
 Parrain, Philippe 133, 140
 Pascal, Blaise 140–143
 Pasolini, Pier Paolo 22, 23, 40,
 41, 93–97, 102, 153, 158, 254
 Pastrone, Giovanni 37
 Paulhan, Jean 259
 Peckinpah, Sam 200, 201
 Péguy, Charles Pierre 131, 132,
 250
 Peirce Charles Sanders, 7, 89,
 90, 98, 102, 121–123, 131,
 136, 172, 174, 232, 233, 237,
 240, 254, 255, 257, 269, 270

Pelikán, Čestmír 273
Pelikán, Ferdinand 10
Penn, Arthur 187, 200
Periklés 265
Périnal, Georges 59
Philipp, Claude-Jean 201
Picabia, Francis 209
Pick, Lupu 65
Pierrová, Sylvie 41
Platón 212, 221, 222, 237, 261,
267
Pompidou, George 259
Potrel-Dorget, Marie-Line 218
Prades, J. 244
Prigodine, Ilya 265
Proust, Marcel 53, 118, 261,
262, 273
Pudovkin, Vsevolod Illarionovič
34, 51, 52, 213, 214
Pujman, Petr 251

Questerbertová, Marie-Christine
107

Racine, Jean 227
Ray, Nicholas 164, 165, 189, 264
Reed, Carol 32, 33
Regnault, François 33
Renaud, Tristan 146
Renoir, Jean 26, 27, 35, 39, 40,
56, 57, 99, 163
Renouvier, Charles 142
Resnais, Alain 265
Revault d'Allones, Olivier 259
Riegl, Alois 265
Rieman, Bernhard Georg
Friedrich 265
Richter, Hans 65, 72
Rimbaud, Jean Arthur 165
Rinieri, Dominique 149, 244
Rippert, Otto 65
Rissiente, Pierre 170

Ritt, Martin 199
Rivette, Jacques 41, 199, 250,
252
Robbe-Grillet, Alain 251
Robinson, David 208–210
Robison, Arthur 138
Rohan, Vítězslav 271
Rohmer, Eric 32, 40, 69, 96, 97,
143, 204, 205, 235–238, 250
Romm, Michail Iljič 213, 214
Rosny, Joseph Henri Honoré
Boëx 153
Rosi, Francesco 250
Rossellini, Roberto 148, 149,
248, 249, 271
Rossen, Robert 175
Rotha, Paul 196
Roulet, Claude 130
Rousseau, Jean Jacques 205
Roussel, Raymond 161
Roy, Jean 178
Rozenberg, Paul 246
Russel, Ken 113
Ruttmann, Walter 65

Sabatier, J.-M. 139, 156
Sadoul, Georges 213
Sacher-Masoch, Leopold von
261, 262
Sartre, Jean-Paul 53, 74, 80, 141,
142, 259
Scorsese, Martin 244, 245
Secheyayevá, Marguerita A.
136
Sémolué, Jean 133, 134
Serres, Michel 260
Seurat, Georges 108
Shakespeare, William 206
Sharits, Paul 108
Scheler, Max 123
Schmid, Daniel 148, 251
Simondon, Gilbert 36

Sinclair, Andrew 179
Sitney, P. Adams 108, 109, 149,
150
Sjöström, Victor 173
Snow, Michael 107, 149
Soják, Vladimír 193
Souchon, Henri 112
Spinoza, Benedictus (Baruch) de
261, 262
Stalin, Josif Vissarionovič 181,
213
Stanislavskij, Konstantin
Sergejevič 190
Sternberg, Josef von 112, 115,
116–119, 139, 140, 142, 147,
155, 196, 264
Strasberg, Lee 190
Straub, Jean-Marie 148
Stroheim, Erich von 39, 66, 67,
69, 112, 153–155, 157–160,
166, 167, 169
Syberberg, Hans-Jürgen 40

Šerý, Ladislav 36, 58, 166

Tailleur, Roger 189, 191
Tassová, Nadine 149
Tati, Jacques 265
Taufér, Jiří 14, 46, 114, 120
Tédesco, Jean 193
Thibaudet, Albert 155
Thom, René 265
Tilquin, André 190
Tinguély, Jean 211
Tourneur, Jacques 38, 139
Tournier, Michel 258
Toynbee, Arnold 173
Trosaová, Sylvie 148, 244, 249
Truffaut, François 237, 250
Truchaud, François 165

Tulard, Jean 271
Turin, Viktor A. 57

Ullmannová, Liv 128

Valéry, Paul 65
Vardová, Agnès 145
Verdi, Giuseppe 219, 265
Vertov, Dziga 53–55, 57, 58, 80,
91, 103–108, 245
Vidor, King 34, 164, 174, 175,
179, 243
Vigo, Jean 56, 57, 59, 101, 102
Villain, Dominique 23
Virilio, Paul 100
Visconti, Luchino 163
Viviani, Christian 164
Vladislav, Jan 161
Vološinov, V. viz Bachtin, Michail

Warm, Hermann 67
Warshow, Robert S. 249
Wegener, Paul 24, 66, 68, 70, 116
Welles, Orson 32, 33, 38–40,
236, 264
Wenders, Wim 13, 34, 125, 126,
244, 264
Whale, James 68
Wiene, Robert 24, 66
Wilder, Billy 175
Wölfflin, Heinrich 39, 111, 265
Worringer, Wilhelm 67, 68, 71,
265
Wyler, William 22, 40, 229

Zénón z Eleje 10
Zola, Émile 152, 159, 163
Žák, Jaroslav 48
Žákavec, František 10
Žáková, Olga 48
Žantovská, Hana 125

Rejstřík filmů

Rejstřík obsahuje názvy filmů ze všech oddílů knihy, včetně poznámek. Zvlášť přitom registruje názvy originální a zvlášť české distribuční (případně jinak zavedené). Až na zdůvodněné výjimky (např. citace filmu v titulu článku) dochází k jejich ztotožnění vždy na stránce prvního výskytu příslušného filmu v textu knihy.

A co dále, Baltazare 141, 142	Asfaltová džungle 176
A Day at the Races 235	Au bout de soufflé 250
A King in New York 206	Au hasard Balthazar 141
A Perfect Couple 245	
A Wedding 243	Baby Doll 188, 191
A Woman of Paris 192	Ball of Fire 198, 199
Aerograd 52	Bardo Follies 109
Agatha 150	Battling Butler 207
Agatha et les lectures illimitées 150	Beyond a Reasonable Doubt 196
Aguirre, der Zorn Gottes 219	Beyond the Forest 164
Aguirre, hněv boží 219	Běsnění 31
Akahige 225	Bezstarostná jízda 244
Alice in den Städten 34, 125	Běž a skryj se 165
Alice ve městech 34	Bílé stíny 164
America, America 188	Bílý pes 188
Americká romance 174	Bílý šejk 92, 249
Americký přítel 126	Blackmail 239
Ameriko, Ameriko 188, 191	Bláznivá láska 250
An American Romance 174	Bláznivé ženy 66, 153, 154, 158
Anatahan 117	Bláznivý Petříček 250, 251
Anděl zkázy 153–155, 161, 162	Bledá zombie 68
Angst 271	Blind Husbands 153
Ani stín podezření 237	Bluebeard's Eighth Wife 193
Animal Crakers 235	Boj o oheň 153
Anna Boleyn 195	Boom 169
Anna Boleynová 195	Bosá komtesa 164
Apropos de Nice 102	Bouře nad Asií 51, 213
Arsenal 52	Bratřenci 250
Arzenál 52	Break up 157
	Bride of Frankenstein 68

Bringing up Baby 199
 Broken Blossoms 44
 Broken Lullaby 25
 Broněnosěc Pořomkin 46
 Bum! 169
 Bye, bye, Braverman 245
 Byl jsem válečnou nevěstou 199
 Bylo jednou zelené údolí 176
 Bystřina 99
 Být, či nebýt 194

 Cabiria 37
 Caine 163
 Cesta po Itálii 249
 Ciel est à vous 100
 Cirkus 184
 Císařovna Jang Kwei-fei 230
 Citizen Kane 38
 City Lights 202
 Cizinci ve vlaku 236
 Coeur fidèle 55
 Contes moraux 97, 143, 250

 Člověk s kinoapparatom 54
 Čikamatsu monogatari 228
 Červená pustina 146
 Červená řeka 197
 Člověk bestie 163
 Člověk ze Západu 199
 Čtyři přátelé 187
 Čtyři příšerní jezdcí z Apokalypsy 146
 Čtyři vyzvědači 238

 Dámy z Bouloňského lesíka 141
 Darmošlapové 249
 Das Herz aus Glass 219
 Das Schlangenei 125
 De Brug 136
 Den hněvu 140
 Deník komorné (Luis Buñuel) 157
 Deník komorné (Jean Renoir) 163

 Deník venkovského faráře 134, 139
 Denunciant 179
 Der amerikanische Freund 126
 Der blaue Engel 119
 Der Golem 68
 Der Letzte Mann 34
 Děrsu Uzala 226
 Desatero přikázání 179, 180
 Deset dní, které otřásl světem 49–51, 215
 Design for Living 193
 Déšť 136
 Děti velké revoluce 113
 Děvčátko se sirkami 56
 Děvče z večírku 165
 Devět dní jednoho roku 214
 Devjať dnej odnogo goda 214
 Dial M for Murder 235, 239, 240
 Die Büchse der Pandora 66
 Dies irae 140, 142
 Diktátor 204–206
 Divoká banda 200
 Dobrodružství 146
 Dobrý voják Chaplin 203
 Dodeskaden 231
 Dodes'ka-den 231
 Dog Day Afternoon 244
 Dokonalý pár 245
 Doktor Mabuse, dobrodruh 90
 Domicile conjugal 250
 Don Giovanni 167, 170
 Dr. Mabuse, der Spieler 90
 Drakulovy nevěsty 138
 Duel in the Sun 164
 Dva jeli spolu 178

 East of Eden 189
 Easy Rider 244
 Easy Street 205
 Ecce Homo! 34, 174, 175
 El angel exterminador 153
 El Dorado (Howard Hawks) 198

Eldorado (Marcel L'Herbier) 55, 63, 93, 242
 Enoch Arden 43, 112
 Europe '51 148
 Eva 169
 Eve 169
 Evropa '51 148

 Face to Face 140
 Faces 148
 Family Plot 241
 Fanny a Alexandr 130
 Fanny och Alexandr 130
 Fantom 67
 Faust 32, 37, 66, 69–71, 116
 Figures on a Landscape 169
 Film 86
 Finis terrae 100
 Fitzcarraldo 219
 Foolish Wives 66
 Foreign Correspondent 239
 Fotogeničnost 57
 Four Friends 187
 Frankenstein 68
 Frankensteinova nevěsta 68
 Frenzy 31
 Frigo a kráva 210
 Frigo jako Sherlock Holmes 208, 209
 Frigo král střelců 210
 Frigo na mašině 207, 210
 Frigo, oběť krevní msty 207, 209
 Frigo plave 207, 209
 Frigo staví dům 209
 Frigo u kováře 210
 Frigovy cesty ke kráse a síle 207

 Gardiens de phare 60, 100
 Generál della Rovere 249
 Generální linie 46, 48, 50, 112, 121, 125
 Generálnaja linia 46

 Gentlemen Prefer Blondes 199
 Gertrud 40, 133, 142
 Gertruda 40
 Gigi 145
 Gion šimai 229
 Gloria 149
 Go West 210
 Golem 68, 70, 116
 Greed 39

 Hadí vejce 125, 271
 Hakuči 226
 Hanba 125, 271
 Hazardní hráč 175
 Hello Sister 160
 Hombre 199
 Homunculus 65
 Homunkulus 65
 Honeymoon 160
 Hosté Večeře Páně 124
 Höstsonaten 124
 How Green Was My Valley 176
 Hrozny hněvu 186
 Hrůza na jevišti 235

 Chamtivost 39, 153–156
 Chaplin strážcem veřejného pořádku 205
 Charmed discret de la bourgeoisie 154
 Chléb náš vezdejší 174
 Chodba šoků 188

 I am a Fugitive from a Chain Gang 24
 I Confess 236
 I vitelloni 249
 I walked with a Zombie 138
 I Was a Male War Bride 199
 Idiot 226
 Ikuru 227
 Il deserto rosso 146

Il generale della Rovere 249
Im Lauf der Zeit 34, 125
Images pour Debussy 58, 99
Intolerance 24, 44, 45, 179, 180
Ivan Groznyj 47
Ivan Hrozný 47, 49, 186, 215

Jean Taris, plavecký šampion 102
Jean Taris, roi de l'eau 102
Jeden für sich und Gott gegen
alle 219, 221
Její zpověď 239
Jeptiška 252
Jódžimbo 224
Johnny Guitar 164, 165
Jokih 230
Jolanda a zloděj 145
Jsem uprchlý galejník 24

Kabinet doktora Caligariho 66
Kabinett des Dr. Caligari 66
Kagemuša 223, 226
Kain 163
Kameraman 207, 208
Kapsář 134
Karabiniéři 251
Každý pro sebe a Bůh proti všem
219
Když bouře burácí 44
King of Kings 164
Kmotr 246
Kobylkáři 235
Kočičí lidé 138
Kolo života 57, 60, 63, 92
Konec Petrohradu 51, 52
Koněc Sankt-Petěrburga 51
Král komedie 246
Král králů 164
Král v New Yorku 206
Královna Kelly 67
Krásná Niverňanka 100
Krásné manželství 143
Krásný Serge 250
Krátký břeh 145
Krvavý trůn 225
Křižník Potěmkin 14, 46, 49–51,
112, 215
Kulička 213
Kumonosu džo 225
Kvintet 243

La belle Nivernaise 100
La bête humaine 163
La donna scimmia 157
La fête espagnole 242
La guerre du feu 153
La chute de la maison Usher 60
La maman et la putain 251
La marquise d'O 97
La mort en ce jardin 153
La Paloma 251
La Passion de Jeanne d'Arc 26
La paura 271
La petite marchande d'allumettes
56
La peur 271
La photogénie mécanique 57
La pointe courte 145
La région centrale 107, 149,
271
La règle de jeu 56
La religieuse 252
La roue 57
La truite 168, 169
La Voie lactée 155
Ladri di bicicletta 249
L'Age d'or 153
L'amour à vingt ans 250
L'amour d'une femme 100
L'amour fou 250
Lancelot du Lac 134, 139
Lancelot od jezera 134
Land des Schweigens und
der Dunkelheit 219, 221

Land of the Pharaons 182, 198
L'argent (Marcel L'Herbier) 59
L'argent (Robert Bresson) 141
Láska kvete v každém věku 180,
208, 209
Láska mezi umělci 193
Láska ve dvaceti letech 250
Láska ženy 100
L'assassin habit au 21 113
L'Atalante 56, 101, 271
L'aventura 146
Le ballet mécanique 57
Le beau mariage 143
Le beau Serge 250
Le bonheur 145
Le crime de Monsieur Lange 35
Le Journal d'un curé de
campagne 134
Le journal d'une femme de
chambre 157
Le mépris 148
Le million 56
Le petit soldat 251
Le Procès 32
Le procès de Jeanne d'Arc 133
Le torrent 99
L'Eclisse 23
Leopardí žena 199
Les baisers volés 250
Les carabiniers 251
Les cousins 250
Les dames du bois de Boulogne
141
Léto s Monikou 118
L'étrange Monsieur Victor 60
L'homme du large 99
Líbánky 160
Limelight 206
L'inhumaine 59
L'innocente 163
Little Big Man 200
Lo sceicco bianco 92
Locus solus 161
Los Olvidados 154
Lumière d'été 100
Lust fo Life 146

M 172
M. Klein 167–170
Ma nuit chez Maud 143
Macao 118
Madame Dubarry 195
Made in USA 251
Major Dundee 200
Maldone 55, 100
Maltézský sokol 196
Malý velký muž 200
Maminka a děvka 251
Man of the West 199
Markýza z O 97
Marocco 139
Maroko 139
Matka 51
Mať 51
Mechanická fotogeničnost 57
Mechanický balet 57
Metropolis 24, 66, 68, 69
Město iluzí 145
Milion 56
Mimo jakoukoli pochybnost 196
Mladý Lincoln 179
Mlčení 130
Mléčná dráha 155, 162
Moana 174
Modern Times 202
Moderní doba 202, 206, 264
Modesty Blaise 169
Modesty Blaisová 169
Modrý anděl 119, 147, 155
Moje noc s Maud 143
Momentum 107, 271
Monsieur Verdoux 204, 205
Mor-Vran 100
Most 136

Most na severu 252
 Mr. and Mrs. Smith 238
 Muž, kterého jsem zabil 25, 90
 Muž, který zastřelil Libertyho
     Valance 178
 Muž s kinoaparátem 54, 105
 Muži mají radši blondýnky 199

 Na sever Severozápadní linkou
     33, 237, 239
 Na slovíčko, Nizzo 102
 Na vratkém základě 165
 Na východ od ráje 189
 Nana 27, 163
 Nanook of the North 174
 Nanuk, člověk primitivní 174
 Napoleon 61
 Napoléon 61, 63, 64
 Nashville 243, 245, 247
 Nattvardsgästerna 124
 Nazarin 156
 Nebe a peklo 224
 Nebe patří vám 100
 Nedopatření 55
 Nelidská 59
 Nemilosrdný čas 166
 Nenápadný půvab buržoazie 154,
     161
 Nepravý muž 239
 Network 247
 Nevěrná žena 174
 Nevinní divoši 164
 Nevinný 163
 Nibelungen 24
 Nibelungové 24, 66, 68, 116
 Nora-inu 224
 North by Northwest 33
 Nosferatu – Eine Symphonie des
     Grauens 25, 70
 Nosferatu – fantom noci 219
 Nosferatu – Phantom der nacht
     219
 Notorious 238
 Nové vyprávění Heiku 229

 O patro výš 203
 Občan Kane 38
 Obrázky pro Debussyho 58
 Obyčejný fašismus 214
 Obykvennyj fašizm 214
 Odhalená stopa 200
 Ohnivá střela 198
 Okno do dvora 22, 237, 240, 241
 Okřabr 49
 Ombre bianche 164
 On a Clear Day You Can See
     Forever 145
 On Dangerous Ground 165
 On the Waterfront 189, 191
 One Week 209
 Ordet 40, 133, 140, 142
 Ormens ägg 125
 Orphans of the Storm 113
 Osamělé místo 161
 Osmá žena Modrovousova 193
 Ossessione 163
 Osudná sklenice piva 185
 Our Daily Bread 174
 Our Hospitality 207

 Pacific 231 58, 99, 271
 Pád domu Usherů 60
 Paisà 148, 249
 Pan Klein 167
 Pan Smith s chotí 238
 Pandora a Létající Holanďan 92,
     164
 Pandora and the Flying
     Dutchman 92
 Pandořina skříňka 66, 113, 114,
     130, 155
 Paris nous appartient 250–252
 Paris qui dort 58
 Party Girl 165

Paříž patří nám 250
 Paříž spí 58, 105
 Pařížská metresa 192, 193
 Peníze (Marcel L'Herbier) 59, 62
 Peníze (Robert Bresson) 141
 Perceval de Gallois 97
 Persival galský 97
 Persona 124, 130
 Phantom 67
 Phenomena 107
 Photogénies 57
 Pickpocket 134, 135, 139, 141
 Pierot le fou 250
 Pirát 145
 Plavčík na sladké vodě 207, 208
 Plavovlasá Venuše 139, 140
 Podezření 22
 Podsvětí Šanghaje 117, 118, 142
 Podzimní sonáta 124
 Pohrdání 148
 Pont du Nord 252
 Porcile 153
 Posedlost 163
 Posel 167, 170
 Poslední štace 34, 65, 66, 93,
     155
 Postavy v krajině 169
 Potíže s Harrym 238
 Potomok Čingischana 51
 Pověstný muž 238, 240
 Povídky o bledé luně po dešti
     227–230
 Povolání: reportér 146
 Pozdní blues 149
 Požár na Dálném Východě 52
 Prasečinec 153
 Pravidla hry 56
 Prince of the City 247
 Proces 32
 Proces Jany z Arku 133
 Professione: reporter 146
 Procházka po Broadwayi 160

 Proklatci 169
 Provaz 40
 Přepadení 177
 Příběh poslední chryzantémy 229
 Psí odpoledne 244
 Psí suchary 235
 Pstruh 168
 Psycho 33
 Ptáci 32, 239, 240
 Pyška 213

 Que viva Mexico! 217
 Queen Kelly 67, 69, 153, 154,
     157, 160
 Quintet 243

 Rear Window 22
 Rebel bez příčiny 165
 Red River 197
 Regen 136
 Remorques 101
 Rhythmus 72
 Rio Bravo 198
 Rio Lobo 198
 Rodinné spiknutí 241
 Rodinný krb 250
 Roma, città aperta 249
 Rope 40, 235, 236
 Rozdvojená duše 22
 Rozchod 157
 Ruby Gentry 164
 Rudá carevna 112, 117, 139,
     140, 142
 Rudovous 225
 Run for Cover 165
 Rytmus 72

 Řím, otevřené město 249

 Sabotage 237
 Sabotáž 237
 Safety Last 203

Saikaku ičidai onna 231
Salvatore Giuliano 250
Samson a Dalila 180
Samson and Delilah 180, 182,
186
Samurun 195
Sbohem, Bravermane 245
Scarecrow 209
Secret Agent 238
Secret Ceremony 167
Sedm samurajů 223, 226
Seminole 199
Serpico 244
Sestry z Gionu 229
Shadow of a Doubt 237
Shadows 148
Shanghai Express 118
Sherlock, Jr. 208
Shock Corridor 188
Shoulder Arms 203
Schatten 138
Schatten der Engel 251
Silnější než život 264
Silvester 65
Silvestrovské noci 65
Simon del desierto 153
Skammen 125
Slaměný klobouk 56
Slepí manželé 153
Slovo 40
Sluha 167
Slunce také vychází 164
Smrt v této zahradě 153
Sňatková kancelář 250
Sometimes a Great Notion 24
Sommaren med Monika 118
SOS 101
Souboj na slunci 164
Spellbound, 22
Srdce světa 115
Srdce ze skla 219
Stačka 217
Stage Fright 235
Stávka 217
Steamboat Bill, Jr. 207
Stín andělů 251
Stíny 148
Strangers on a Train 236
Strašák 209
Strážcové majáku 60
Street Scene 174
Stroszek 219
Střílejte na pianistu 250, 251
Sunrise 65
Susana 156, 158
Suspicion 22, 238
Svatba 243
Svatební pochod 160
Světla přístavů 212
Světla ramp 206
Světla velkoměsta 202, 204
Světlo léta 100
Světový šampion 240
Šanghajský expres 118, 139, 142
Ščors 53
Šepoty a výkřiky 130
Šest morálních povídek 97
Šestaja časť mira 105
Šestý světadíl 105
Šiči-nin no samurai 223
Šimon na poušti 153
Šin Heike monogatari 229
Španělská slavnost 242
Štěstí 145
Tabou 71
Tabu 71, 138
Tajný obřad 167
Tak mě někdy napadá 24
Tartuffe 93, 138, 196
Taxi Driver 244
Taxikář 244, 245
Televizní síť 247

Tengoku to džigoku 224
Teorema 158
Teoréma 158
Testament des Dr. Mabuse 185
Tělesná stráž 224
The Anderson Tapes 247
The Asphalt Jungle 176
The Bad and the Beautiful 145
The Barefoot Contessa 164
The Big Sky 176, 197, 198
The Big Sleep 196
The Birds 32
The Birth of a Nation 37
The Blacksmith 210
The Blonde Venus 139
The Brides of Dracula 138, 157
The Cameraman 207
The Cat People 138
The Circus 184
The Crowd 34
The Damned 169, 170
The Diary of a Chambermaid 163
The Docks of New York 118
The Far Country 201
The Fatal Glass of Beer 185
The Four Horsemen of the
Apocalypse 146
The General 207
The Go-Between 167
The Godfather 246
The Gold Rush 202
The Grapes of Wrath 186
The Great Dictator 204
The Heart of the World 115
The High Sign 210
The Hustler 175
The Informer 179
The Killing of a Chinese Bookie
149, 244
The King of Comedy 246
The Long, Long Trailer 146
The Long Voyage Home 212
The Lost Weekend 175
The Maltese Falcon 196
The Man Who Shot Liberty
Valance 178, 185, 186
The Merry Widow 157
The Naked Spur 200
The Navigator 207
The Pirate 145
The Ring 240
The Savage Innocents 164
The Scarface 176
The Scarlet Empress 112
The Servant 167, 170
The Shanghai 117
The Stagecoach 177
The Struggle 43
The Sun Also Rises 164
The Ten Commandments 179
The Third Man 33
The Thirty-Nine Steps 240
The Three Ages 180
The Trouble with Harry 238
The Wedding March 160
The Wild Bunch 200
The Wind 173
Time Without Pity 166, 167,
170
The Wrong Man 239
Tirez sur le pianiste 250
To Be or Not To Be 194
Too Late Blues 149, 244
Toulavý pes 224
Třetí muž 32
Třicet devět stupňů 240
Turksib 57, 271
Tváře 148
Tvář v tvář 130
Two Rode Together 178
Tystnaden 130
U konce s dechem 250
Ugetsu monogatari 228

Ukradené polibky 250
Ukřížovaní milenci 228, 231
Umberto D. 249
Un chapeau de paille d'Italie 56
Un'agenzzia matrimoniale 250
Upír 141
Upír Nosferatu 70, 71, 116,
138
Uprchlík 99
Utrpení Panny Orleánské 26, 91,
131, 133, 134

V běhu času 34
V docích newyorských 118
V přístavu 189
Vampyr 141
Varieté 65, 93, 98
Varovné stíny 138
Velký spánek 196
Vertigo 33, 241
Veselá vdova 157
Věrné srdce 55, 98
Viaggio in Italia 249
Víkend 251
Violanta 148
Viridiana 158, 159
Viskningar och rop 130
Vítr nad močály 166
Vládce města 247
Vojáček 251
Vojcek 219
Vrah bydlí v čísle 21 113
Vrah mezi námi 172, 183, 185
Vražda na objednávku 235
Vredens dag 140
Vůdce karavany 177
Východ slunce 65, 66, 71, 116
Vysoké nebe 176
Vzdálená země 201

Wagonmaster 177, 178, 197
Walking down Broadway 160

Wavelength 149
Way Down East 44
Week-end 251
White Dog 188
White Zombie 68
Wind Across the Everglades 166
Winchester 73 90
Without a Cause 165
Women in Love 113
Woyzeck 219, 220

Yoland and the Thief 145
Young Mr. Lincoln 179

Z tajů Zvenihory 52
Za jasného dne dohlédneš daleko
145
Za lesy 164
Zabriskie Point 146
Záhadný pan Viktor 60
Zahraniční dopisovatel 239
Zamilované ženy 113
Zangiku monogatari 229, 231
Zápas 43
Zapomenutí 154
Zatmění 23, 146
Závěť doktora Mabuse 185, 246
Zavraždění čínského bookmakera
149
Záznamy o Andersonovi 247
Země 52, 53
Země faraonů 182
Země mlčení a temna 219
Země věčného cyklonu 173
Zemlja 52
Zjizvená tvář 176
Zlaté opojení 202
Zlatý věk 153–155, 159
Zločin pana Langa 35
Zloději kol 249
Zlomený květ 44, 113, 115
Zpovídám se 236

Zrození národa 37, 43, 44, 115
Ztracený víkend 175
Zuzana 156
Zvenigora 52, 53

Žena opice 157
Žít 227
Život milostnice O'Haru 231
Žízeň po životě 146

Obsah

Předmluva 7

I. TEZE O POHYBU

První komentář k Bergsonovi

První teze: pohyb a okamžik 9

Druhá teze: privilegované okamžiky a libovolné okamžiky 12

Třetí teze: pohyb a změna. – Vše, Otevřenost čili trvání. –

Tři úrovně: soubor a jeho části; pohyb; Vše a jeho změny 16

II. RÁM A ZÁBĚR, RÁMOVÁNÍ A ROZZÁBĚROVÁNÍ

První úroveň: rám, celek nebo uzavřený systém. – Funkce rámu. – Mimoobrazové pole: jeho dva aspekty 22

Druhá úroveň: záběr a pohyb. Obě strany záběru: k souborům a jejich částem, k Všem a jeho změnám. – Obraz-pohyb. – Pohyblivý řez, časová perspektiva 30

Pohyblivost: montáž a pohyb kamery. – Otázka jednoty záběru (sekvenční záběry). – Význam nepravého připojení 36

III. MONTÁŽ

Třetí úroveň: Vše, skladba obrazů-pohybů a nepřímý obraz času. – Americká škola: organická skladba a montáž u Griffitha. – Dva aspekty času: interval a Vše, proměnlivá přítomnost a nesmírnost 42

Sovětská škola: dialektická skladba. – Organično a patetično u Ejzenštejna: spirála a kvalitativní skok. – Pudovkin a Dovženko. – Vertovova materialistická skladba 45

Francouzská předválečná škola: kvantitativní skladba. – Rytmus a mechanika. – Dva aspekty kvantity pohybu: relativní a absolutní. – Gance a matematické vznešeno. – Německá expresionistická škola: intenzivní skladba. – Světlo a stíny (Murnau, Lang). – Expresionismus a dynamické vznešeno 55

IV. OBRAZ-POHYB A JEHO TŘI VARIACE

Druhý komentář k Bergsonovi

Identita obrazu a pohybu. – Obraz-pohyb a obraz-světlo 74

Od obrazu-pohybu k jeho variacím. – Obraz-vjem, obraz-akce, obraz-afekce 80

Obrácená zkouška: jak utlumit všechny tři úrovně

(Beckettův „Film“). – Jak se tři variace skládají 86

V. OBRAZ-VJEM

Dva póly, objektivní a subjektivní. – „Polo-subjektivní“

[la „missubjective“] neboli volný nepřímý obraz

(Pasolini, Rohmer) 92

K jinému stavu vnímání: vnímání kapalné. – Úloha vody ve francouzské předválečné škole. – Grémillon, Vigo 98

K plynnému vnímání. – Hmota a interval podle Vertova. –

Engram. – Jedna tendence experimentální kinematografie (Lindow) 103

VI. OBRAZ-AFEKCE: TVÁŘ A DETAIL

Dva póly obličejů: síla a kvalita 110

Griffith a Eizenštejn. – Expresionismus. – Lyrická abstrakce:

světlo, bílá a světelný lom (Sternberg) 114

Afekt jako entita. – Ikon. – „Prvost“ podle Peirce. – Hranice obličejů nebo nicota: Bergman. – Jak tomu uniknout 119

VII. OBRAZ-AFEKCE: VLASTNOSTI, SÍLY, LIBOVOLNÉ PROSTORY

Složitá entita neboli vyjádření. – Virtuální spoje a reálná spojení. – Afektivní složky detailu (Bergman). – Od detailu k dalším záběrům: Dreyer 127

Duchovní afekt a prostor u Bressona. – Co je to „libovolný“ prostor? 133

Konstrukce libovolných prostorů. – Stín, protiklad a boj v expresionismu. – Bělost, střídání a alternativa v lyrické abstrakci (Sternberg, Dreyer, Bresson). – Barva a pohlcování (Minelli). – Dva druhy libovolných prostorů a jejich častost v současné kinematografii (Snow) 137

VIII. OD AFEKTU K AKCI: OBRAZ-PUD

Naturalismus. – Prapůvodní světy a odvozená prostředí. –

Pudý a beztvářá hmota, příznaky a fetiše. –

Dva velcí naturalisté: Stroheim a Buñuel. – Parazitní pud. –

Entropie a cyklus 151

Charakteristika Buñuelova díla: síla opakování v obrazu 159

Nesnáz být naturalistou: King Vidor. – Případ a vývoj Nicolase

Raye. – Třetí velký naturalista: Losey. – Pud servilnosti. –

Obrácení proti sobě samému. – Souřadnice naturalismu 162

IX. OBRAZ-AKCE: VELKÁ FORMA

Od situace k jednání: „druhost“. – Obklopující a souboj. –

Americký sen. – Velké žánry: psychosociální film

(King Vidor), western (Ford), historický film

(Griffith, Cecil B. De Mille) 171

Zákony organické kompozice 183

Senzomotorický svazek. – Kazan a Actors' Studio. –

Otisk 187

X. OBRAZ-AKCE: MALÁ FORMA

Od jednání k situaci. – Dva druhy indexů. – Mravoličná komedie (Chaplin, Lubitsch) 192

Western u Hawkse: funkcionalismus. – Neo-western a jeho typ prostoru (Mann, Peckinpah) 197

Zákon malé formy a groteska. – Chaplinův vývoj: figura diskurzu. – Keatonův paradox: funkce velkých strojů

ponižujících a převracejících fyzikální kauzalitu 202

XI. FIGURY ANEB TRANSFORMACE FOREM

Přechod od jedné formy ke druhé u Eizenštejna. – Montáž atrakcí, zajímavostí. – Rozdílné typy figur 212

Figury Velkého a Malého u Herzoga 218

Dva prostory: Dýchající obklopující prostor a linie Vesmíru. –

Dech u Kurosawy: od situace k otázce. – Linie vesmíru

u Mizoguchiho: od stopy k překážce 221

XII. KRIZE OBRAZU-AKCE

„Třeřost“ podle Peirce a mentální vztahy. – Marxové. – Mentální obraz podle Hitchcocka. – Značky a symboly. – Jak Hitchcock završuje obraz-akci a dovádí jej k jeho hranici 232

Krise obrazu-akce v americké kinematografii (Lumet, Cassavetes, Altman). – Pět rysů této krize. – Uvolnění senzomotorického svazku 241

Původ krize: italský neorealismus a francouzská nová vlna. – Kritické vědomí klišé. – Problém nové koncepce obrazu. – K záhrobí obrazu-pohybu 248

Glosář 254

Deleuzova cesta k filmu (*Přemysl Maydl*) 257

Překladatelská poznámka (*Čestmír Pelikán*) 269

Ediční poznámka (*Jan Lukeš*) 271

Knižní vydání prací Gillesse Deleuze
v českých a slovenských překladech 273

Rejstřík jmen 275

Rejstřík filmů 283

Obsah 295

knihovna ILUMINACE

ILUMINACE

je čtvrtletník Národního filmového archivu pro teorii, historii a estetiku filmu, s četnými mezioborovými přesahy, vycházející od roku 1989.

KNIHOVNA ILUMINACE

byla založena v roce 1993 a vychází v ní v překladech základní díla filmové historie a teorie, antologie prací předních domácích filmových kritiků a publicistů, původní studie z oblasti filmu a příbuzných disciplín i pramenné edice.

SWAZEK 1

Jan Žalman: Umlčený film

(1993, 282 stran, čb. obr. doprovod, cena 58,80 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 2

Jan Lukeš: Orgie střídmosti

(1993, 328 stran, cena 58,80 Kč)

SWAZEK 3

Mojmír Drvota: Základní složky filmu

(1994, 102 stran, cena 37,80 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 4

Sborník filmové teorie 2 – Tartuská škola

(1995, 249 stran, cena 69 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 5

Jan Bernard: Jazyk, kinematografie, komunikace

(1995, 185 stran, čb. obr. příloha, cena 49 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 6

Jean-Claude Carrière: Vyprávět příběh

(1995, 211 stran, cena 69 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 7

Jiří Cieslar: Concettino ohlédnutí

(1996, 312 stran, cena 130 Kč)

SWAZEK 8

Jiří Doležal: Česká kultura za protektorátu

(1996, 286 stran, cena 130 Kč)

SWAZEK 9

V & W neznámí I

Jiří Voskovec – Jan Werich: Faustovy skleněné hodiny

(1997, 467 stran, čb. obr. doprovod, cena 150 Kč)

ROZEBRÁNO

SWAZEK 10

Petr Král: Groteská čili Morálka šlehačkového dortu

(1998, 317 stran, cena 210 Kč)

SWAZEK 11

Vojtěch Jasný: Život a film

(1999, 280 stran, čb. a bar. obr. doprovod, cena 270 Kč)

SWAZEK 12

Ivo Pondělíček: Svět k obrazu svému

(1999, 357 stran, cena 210 Kč)

PRODEJ A OBJEDNÁVKY

Jednotlivé tituly Knihovny Iluminace, jakož i další publikace Národního filmového archivu a někdejšího Čs. filmového ústavu (později Českého filmového ústavu) objednávejte na adrese Národní filmový archiv, obyt, Bartolomějská 11, 110 00 Praha 1, tel.: 004202 / 2423 7233 nebo 2423 7164, l. 26, fax: 004202 / 2423 7233.

KNIHOVNA ILUMINACE 13
ŘÍDÍ PHDR. JAN LUKEŠ

GILLES DELEUZE

Film 1

Obraz-pohyb →

Z FRANCOUZSKÉHO ORIGINÁLU CINÉMA 1. L'IMAGE-MOUVEMENT VYDANÉHO
V ROCE 1983 LES ÉDITION DE MINUIT V PAŘÍŽI PŘELOŽIL JIŘÍ DĚDEČEK
ODBORNÁ REVIZE PŘEKladu PŘEMYSL MAYDL A ČESTMÍR PELIKÁN
DOSLOV DELEUZOVA CESTA K FILMU NAPSAL PŘEMYSL MAYDL
PŘEKLADATELSKOU POZNÁMKU NAPSAL ČESTMÍR PELIKÁN
FILMOGRAFICKÉ ÚDAJE OVĚŘIL A EDIČNÍ POZNÁMKU NAPSAL JAN LUKEŠ
REJSTRÍKY SESTAVILI ALENA TEJNICKÁ, JAN LUKEŠ A ČESTMÍR PELIKÁN
REDAKTOR SVAZKU JAN LUKEŠ
OBÁLKA A GRAFICKÁ ÚPRAVA VLADIMÍR VIMR
TECHNICKÁ REDAKTORKA MARIE VOHRALÍKOVÁ
SAZBA FORMICA – ALENA TEJNICKÁ
TISK PROTISK, ČESKÉ BUDĚJOVICE
VYDAL NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV V PRAZE V ROCE 2000 JAKO SVOU
149. PUBLIKACI
VYDÁNÍ V ČR PRVNÍ
STRAN 298
NÁKLAD 1000 VÝTISKŮ
59-033-2000
CENA 300 Kč

Vydané i připravované tituly Národního filmového archivu

objednávejte na adrese

Národní filmový archiv

odbyt

110 00 Praha 1, Bartolomějská 11

tel.: 004202 / 2423 7233, linka 26, fax: 004202 / 2423 7233